

SIVUSTASEURAAJASTA OSALLISEKSI –

KOLME MENETELMÄÄ OPETTAA VIRSIÄ 4–5-VUOTIAILLE PÄIVÄKERHOSSA

**S-KM25 Kirjallinen työ
Tutkimus
Anna Välimäki
Kirkkomusiikin
koulutusohjelma
Taideyliopiston
Sibelius-Akatemia, Helsinki
Lokakuu 2020**

Anna Välimäki**Syksy 2020****Taideyliopiston Sibelius-Akatemia**

Kirkkomusiikin koulutusohjelma

Tutkimus kolmen eri opetusmenetelmän toimivuudesta virren opettamistilanteessa 4–5-vuotiaille lapsille suomen evankelisluterilaisen kirkon päiväkerhossa. Tutkimuksessa havainnoidaan oppivatko lapset virren noin 20 minuuttia kestävässä opetushetkessä. Lisäksi havainnoidaan saavatko lastenohjaajat apua näistä menetelmistä virren opettamiseen yhteistyössä kanttorin kanssa.

Laadullinen tutkimus on toteutettu hartaushetken yhteydessä kolmena perättäisenä kerhokertana samalle ryhmälle. Tutkimustilanne vastasi kanttorin normaalia kerhovierailun kontekstia.

Opetusmenetelmissä hyödynnettiin eri aisteja oppimisen tukena. Tutkimuksen taustalla on kirkkohallituksen julkaisuja, alan asiantuntijoiden kirjallisuutta sekä työkokemukseen pohjautuvaa tietoutta kanttorin yhteistyöstä seurakunnan lastenohjaajien kanssa.

Tutkimuksen tavoitteena oli löytää helposti omaksuttava opetusmetodi auttamaan lastenohjaajan ja kanttorin yhteistyötä, jonka avulla musiikkikasvatuksen tasoa saadaan nostettua lapsen osallisuuden mahdollistamiseksi.

Tutkimustuloksena löytyi opetusmetodi, jonka avulla lapsiryhmä oppi virren ja pääsi osalliseksi virren laulamiseen omalla äänellään. Parhaat oppimistulokset saatiin visuaalisen havainnointivälineen ja kaikulaulun yhdistelmällä.

Hakusanat

kanttori, lastenohjaaja, opetusmenetelmä, päiväkerho, yhteistyö, varhaiskasvatus, virsi

Tutkielma on tarkistettu plagiaatintarkastusjärjestelmällä

03.11.2020 Jorma Hannikainen

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	4
1.1 TUTKIMUSKYSYMYKSIÄ JA TUTKIMUSMETODI	5
1.2 TUTKIMUSKIRJALLISUUS JA AIEMMAT TUTKIMUKSET	7
2 SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOTOIMINTA	8
2.1 KIRKON VARHAISKASVATUKSEN LÄHTÖKOHTIA	8
2.2 SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOTOIMINTA JA LASTENOJAAJAT	9
3 MUSIIKIN OPPIMISEEN LIITTYVIÄ NÄKÖKULMIA	12
3.1 4–5 -VUOTIAAN MUSIIKILLINEN KEHITYS.....	12
3.2 OPPIMISESTA.....	12
3.2.1 Oppiminen hermostoissa	12
3.2.2 Motorinen oppiminen	14
3.2.3 Peilisolut ja oppiminen	14
3.3 UUDEN LAULUN OPETTAMISESTA	14
4 VIRSIEEN OPETUSMENETELMÄT	16
4.1 NÄKÖKULMIA LASTEN OSALLISUUDEN VAHVISTAMISEEN	16
4.2 OPETUSMENETELMÄ 1: LIIKKEEN KAUTTA VIRSI HALTUUN.....	18
4.3 OPETUSMENETELMÄ 2: VISUAALISEN HAVAINNOINTIVÄLINEEN KÄYTTÖ.....	20
4.4 OPETUSMENETELMÄ 3: KAIKULAULUN AVULLA MELODIA TUTUKSI	21
4.5 OPETUSMENETELMIEN VERTAILU: ÄÄNITTEEN KANSSA LAULAMINEN	21
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	23
5.1 TUTKIMUSTILANTEEN JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖN ETUKÄTEISVALMISTELUT	23
5.2 ENSIMMÄINEN OPETUSKERTA 25.9. 2020.....	24
5.2.1 Äänitteen kanssa virren 498:1 laulaminen versio yksi	24
5.2.2 Kolmen opetusmenetelmän käyttö virren 499:1 opetuksessa.....	25
5.3 TOINEN OPETUSKERTA 29.9.2020	27
5.3.1 Äänitteen kanssa virren 498:1 laulaminen versio kaksi	28
5.3.2 Kahden opetusmenetelmän käyttö virren 499:1 opetuksessa	28
5.3.3 Kolmen opetusmenetelmän käyttö virren 921:1 opetuksessa versio yksi	30
5.4 KOLMAS OPETUSKERTA 2.10.2020.....	32
5.4.1 Äänitteen kanssa virren 498:1 laulaminen versio kolme	32
5.4.2 Yhden opetusmenetelmän käyttö virren 499:1 opetuksessa	33
5.4.3 Kolmen opetusmenetelmän käyttö virren 921:1 opetuksessa versio kaksi	34
6 TUTKIMUSTULOKSET	36
6.1 KOLMEN OPETUSMENETELMÄN TOIMIMINEN OPETUSTILANTEESSA.....	36
6.2 LAPSEN OSALLISUUDEN MAHDOLLISTAJAT	39
6.3 JATKOTUTKIMUSAIHE	41
LÄHDELUETTELO.....	42
LIITTEET	43
LIITE 1 PIIRROSKUVAT 1–8 VIRTEEN 499:1. 25.9.2020 JA 2.10.2020.....	43
LIITE 2 JUMALAN KÄMMENELLÄ.....	52
LIITE 3 LEIPÄ ELÄMÄN.....	53
LIITE 4 NYT KULKEE HALKI KORPIMAAN	54

1 JOHDANTO

Kiinnostuin etsimään ratkaisua havaitsemaani ongelmaan seurakuntatyössä. Koin ongelmana varhaiskasvatuksen musiikin opetuksen puutteellisuuden seurakunnissa. Musiikkikasvatus seurakunnissa on kuitenkin yksi kanttorin perustehtävistä. Ongelma on kirkkomuusikoille niin tuttu ja toistuva, että asia painetaan mieluiten villaisella, eikä lähdetä kokeilemaankaan omien taitojen kehittämistä lasten musiikkityön parissa.

Tämän vuoksi musiikin opettaminen lasten parissa, karkeasti yleistettynä, polkee paikallaan monessa seurakunnassa. Onneksi joukossa on aina positiivisia poikkeuksia asian suhteen. Tällä tutkimuksella pureudun ongelman ytimeen, josta sitten lähtee moni asia muuttumaan. Joskus se on pienestä asiaan paneutumisesta kiinni.

Tilanteessa on yksinkertaistettuna kolme eri tekijää, jotka ovat kanttori, lastenohjaaja ja lapsi. Kaikkien näiden tekijöiden kesken on puutteita toimintatavoissa musiikkikasvatuksessa seuraavilla keskustelun muodossa esittelemilläni osa-alueilla. Näkökulmat ovat kokemuksiani keskusteluista kanttorien ja seurakunnan lastenohjaajien kanssa sekä havaintoja lapsista vuosien varrelta. Esitän neljä eri tilannekuvaa ongelmakohdista.

Ongelma 1. Puutteellinen yhteistyön sapluuna.

Kanttori: Ei lastenohjaajat voi heidän musiikillisella osaamisellaan opettaa laadukkaasti lapsille lauluja. He laulavat nuotin vierestä ja liian matalalta.

Lastenohjaaja: Ei se kanttori ole kiinnostunut, mitä me tehdään. Se käy täällä papin kanssa joulun ja pääsiäisen aikaan ja tietenkin kirkossa tapahtuvassa toiminnassa.

Ison seurakuntayhtymän lastenohjaaja: Ei me edes tiedetä kuka yhtymän kanttoreista on suuntautunut musiikin varhaiskasvatukseen. Me toimitaan useilla alueilla ja kukaan kanttori ei välttämättä kuulu juuri meille.

Lapsi: Kuka toi setä tai tati on, ko soittaa pianoa? Mitä se kanttori tarkoittaa.

Ongelma 2. Musiikillisten tavoitteiden epäselvyys näkyy yhteistyössä.

Kanttori: *Hartaudessa voidaan laulaa kaikki säkeistöt näin lyhyestä virrestä, nää on niin helppoja tai ainakin 1,2, ja viimeinen säkeistö. Vähintäänkin nuotilleen pitää pystyä virret laulamaan. Onneksi edes joskus kanttori on kerhossa käymässä.*

Lastenohjaaja: *Löysin tällaisen kivan laulun. Otetaan se. Nää uudet kirkkomuskarilaulutkin on kivoja. Jumalan kämmenellä¹ laulu tulee jo korvista ulos.*

Lapsi: *Lauletaan Jumalan kämmenellä.*

Ongelma 3. Käytettävissä olevan ajan rajallisuus.

Kanttori: *En minä nyt joka kerta ehdi kerhossa käydä laulattamassa. Soitan vaan nyt ne virret äkkiä ja jatkan seuraavaan tehtävään.*

Lastenohjaaja: *Tää on näppärää, kun saa nopeasti laulatettua tämän CD-levyn kanssa.*

Lapsi: *Olisi ollut vielä kiva kuunnella toisenkin kerran se laulu. Se kuulosti kivalta.*

Ongelma 4. Ammatillisen osaamisen rajat suhteessa toisen osa-alueeseen.

Kanttori: *Osaan kyllä tuon musiikkipuolen, mutta en osaa opettaa noin pienille lapsille.*

Lastenohjaaja: *En osaa laulaa tai soittaa, mutta osaan opettaa lapsille asioita.*

Lapsi: -

Lapsi seuraa sivusta, kun ei ole päässyt kiinni virren sanoihin tai melodiaan.

Yhteinen piirre näissä neljässä tilanteessa on se, että lapsi jää ulkopuoliseksi lauluhetkessä. Tämä on ongelma, johon keskityn tässä tutkimuksessa. Pohdin kolmen opetusmetodin avulla keinoja auttaa lasta kasvamaan osallistuvaksi virren laulajaksi, pois sivustakatsojan roolista.

1.1 Tutkimuskysymys ja tutkimusmetodi

Tässä työssä tutkin uusien virsien opettamistilannetta lapsille päiväkerhossa. Tutkimuksessa käytän kolmea erilaista opetusmenetelmää ja tutkin niiden toimivuutta seurakunnan päiväkerhossa ja havainnoin toimivatko menetelmät käytännössä. Tavoitteenani on saada seurakunnan musiikin varhaiskasvatusta tekeville työntekijöille pedagogisia työkaluja virsien opettamiseen 4–5-vuotiaille päiväkerhossa.

¹Virsi 499:1 Liite 2.

Tutkimuskysymykseni on, miten kolme erilaista opetusmenetelmää toimii virsien opetuksessa seurakunnan päiväkerhossa? Tähän liittyen selvitin, saivatko lastenohjaajat apua näistä menetelmistä omaan työhönsä virren opettamisessa sekä oppivatko lapset virret. Vertailen eri opetusmenetelmiä: perinteistä tapaa, jossa virsi lauletaan äänitteiden säestyksellä ja tässä tutkimuksessa käytettyä kolmen tavan opetusmenetelmää. Oppiiko lapsi virttä näillä kolmella menetelmällä?

Tutkimus on toteutettu luonnollisessa päiväkerhotilanteessa hartaushetken yhteydessä ja kerran erillisenä toimintana kerhon sisällä ilman hartauskontekstia. Tutkimusympäristö ja -tilanne olivat sellaisia kuin kanttorin tavanomainen vierailu kerhossa yleensä on. Kanttori on paikalla yleensä noin 20 minuuttia. Toimin opetustilanteessa virsien opettajana.

Tutkimusmetodinä on havainnointi. Käytän apuna omia, ohjaajan ja lasten havaintoja. Haastattelen lapsia ja ohjaajia. Havainnointivälineinä käytän opetustilanteesta otettua videota, omia havaintoja opetustilanteesta sekä lastenohjaajille osoitettujen kirjallisten kysymysten vastauksia. Havainnoin tilanteesta täysin osallistuvana lasten reaktioita opetushetkessä. Seuraan lasten toimintaa, kuten osallistumista liikkeisiin, aktiivisuutta oman äänen esiintuomisessa eli laulamissa sekä heidän kommenttejaan. Opetushetken jälkeen annan lapsille tilaa kommentoida. Kysyn heidän kokemuksestaan yhdellä tai kahdella pienellä kysymyksellä. Nämä kommentit liitän lasten reaktioiden yhteyteen. Käytän tässä laadullisen tutkimuksen kenttätyömenetelmää osallistuvaa tutkimustiedon keruuta.

Laadullista tutkimusmenetelmää käytetään esimerkiksi ihmisten toiminnan tutkimisessa. Grönforsin mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkija on avainasemassa kerätessään tutkimusaineistoa. Tärkein tiedonhaun väline on tutkija itse. Taitoa tarvitaan ihmisten kanssa henkilökohtaisesti toimittaessa.² Laadullisen tutkimuksen keinoilla tehdyillä tutkimustuloksilla saadaan Grönforsin mukaan selville ihmisten tarpeita, toiveita ja tunteita.³

² Laadullinen tutkimusmenetelmä

³ Laadullinen tutkimusmenetelmä

Opetusmenetelmän toimivuuden määrittelen havainnointiini ja haastatteluihin perustuen. Määrittelyssä otan huomioon laulun ohjaajan roolin. Pystyykö laulut ohjaamaan selkeästi? Onko opetusmenetelmät omaksuttavissa lastenohjaajille työkaluiksi kanttorin kanssa tehtävään yhteistyöhön?

Tarkkailen lapsia, miten heissä välittyy motivoituminen. Tapailevatko he sävelmää? Sävelmän oppimisen lisäksi havainnoin, tapailevatko he sanoja tai muistavatko niitä. Huomioitavia piirteitä ovat myös silmistä näkyvä innostus ja ilo laulua lauletaessa sekä lapsen osoittama halu laulaa kyseistä laulua. Toimivuutta määrittelen myös huomioimalla lapsen kokonaisvaltaista käyttäytymistä. Lapsesta voi näkyä, että hän osallistuu virteen liikkeellä, äänellä tai soittamalla. Olettamukseni on, että uuden ja oudon laulun oppii helpommin, kun se opetetaan eri aistien kautta.

1.2 Tutkimuskirjallisuus ja aiemmat tutkimukset

Rajaan käyttämäni lähdemateriaalia, jotta työni ei tule liian laajaksi. Seurakuntatyöhön liittyvinä lähteinä kirkon yleisistä periaatteista kasvatustyössä olen käyttänyt kirkkohallituksen julkaisuja⁴. *Kuoronjohtajan ABC-kirjasta* lapsi- ja nuorisokuoron johtajalle sain käytännön kokemukseen pohjautuvia vinkkejä laulun opettamistilanteeseen⁵. Lapsen musiikillisesta kehityksestä sain oleellista tietoa, *Musiikki varhaiskasvatuksessa* -käsikirjasta⁶. Lapsen kehitystä valotti hyvin teos *Varhaiskasvatuksen käsikirja*⁷. Evankelis-luterilaisen kirkon nettisivuilta sain tietoa erityisesti kirkon kasvatusasioista ja päiväkerhotoimesta⁸. Lasten keskuksen julkaisusta *Laula, leiki lastenvirsi*⁹ sain valmiita oivalluksia virsien monenlaiseen työstämiseen lasten parissa. Lisäksi käyttämissäni Torri-Tuomisen toimittamissa kirkkohallituksen julkaisuissa tulee kauniisti esille tavoite lapsen osallisuudesta niin musiikkitoiminnassa kuin muussa seurakunnan toiminnassa. Inspiraationa olen käyttänyt Kehitysvammaliiton

⁴ Kirkkohallitus 2004:8,56; Kirkkohallitus 2015:24,56; Kirkon kasvatusta ja nuorisotyö/Kirkkohallitus 2008.

⁵ Savimäki 2017, 128.

⁶ Lindeberg-Piironen & Ruokonen (toim.) 2017, 447.

⁷ Hujala ja Turja (toim.) 2011,387.

⁸ Ev.lut. kirkko/varhaiskasvatusta

⁹ Torri-Tuominen (toim.) 2014, 200.

ylläpitämän nettisivusto Papunet-¹⁰ kuvamateriaalia. Sivustot tarjoavat apuvälineitä ja materiaaleja käytännön työhön kommunikoinnissa tukea tarvitsevien ihmisten kanssa. Kuvamateriaalina opetustilanteessa käytin kuitenkin siinä hetkessä itse piirtämäni aineistoa, jonka olen huolellisesti suunnitellut etukäteen.

Opettamieni laulun lähde on Suomen kirkon virsikirja¹¹. Tutkimuksen taustalla on oma, usean vuoden, kanttorin työkokemuksesta nouseva tietämys musiikin varhaiskasvatuksesta seurakunnassa.

2 SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOTOIMINTA

2.1 Kirkon varhaiskasvatuksen lähtökohtia

Kirkon järjestämä varhaiskasvatus kattaa hyvin keskeisesti koko yhteiskunnan varhaiskasvatuksen. Vuonna 2016 kerhotoiminta tavoitti jopa 74000 lasta.¹² Toiminta on avointa kaikille lapsille. Evankelis-luterilaisen kirkon internetsivujen varhaiskasvatuksen sivuilta löytyy varhaiskasvatuksen määritelmä, jossa tiivistetään sen olevan ”Lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Sen tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista.”¹³ Kirkon järjestämä varhaiskasvatus käsittää alle kouluikäisten lasten ja heidän läheistensä tai perheidensä parissa tehtävän työn jatkuen koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan, pyhäkouluihin ja varhaisnuorisotyöhön saakka. Jopa jo ennen lapsen syntymää, lasta kannetaan ajatuksissa ja rukouksissa.

Kirkon järjestämän kasvatustyön arvot pohjautuvat kristillisen uskon keskeisiin sisältöihin, kuten lähimmäisen rakastamiseen, Jumalan huolenpitoon turvautumiseen ja anteeksiantoon. Kasvatustyön kautta kirkko välittää uskon traditioita sukupolvilta toisille. Varhaiskasvatuksen kulmakivenä on lapsen ja perheen hyvä elämä. Lapsuus nähdään merkittävänä elämänvaiheena ja kasvatustyössä halutaan huolehtia lapsen oikeudesta

¹⁰Papunet

¹¹ Virsikirja

¹² Varhaiskasvatus

¹³ Varhaiskasvatus

leikkiin ja lapsuuden iloon. Lapsi on jo valmis ja hän kelpaa juuri sellaisena, kuin hän on. Kirkko pitää tärkeänä kasvatuksen kokonaisvaltaisuutta, lapsilähtöisyyttä, perheen arvostamista sekä lapsen toimijuuden huomioimista turvallisuudesta huolehtimisen ohella¹⁴. Kasvatuskumppanuutta lapsen perheen kanssa kuvataan osuvasti ”*kastekumppanuutena*”¹⁵. Kastaessaan lapsen seurakunta sitoutuu tukemaan perhettä lapsen kristillisessä kasvatuksessa ja elämään rinnalla kaikissa vaiheissa. Kasvatuskumppanuus tuo lapselle kokonaisvaltaisemman näkemyksen eri ympäristöissä tapahtuvasta kasvatuksesta ja kristillisestä elämästä.

Käytännössä kirkon varhaiskasvatus toteutuu arkena kerhoissa, sunnuntaisin jumalanpalveluksissa ja pyhäkouluissa sekä kaikissa perheitä tukevissa toiminnoissa. Kerhotoimintoja on esimerkiksi päiväkerhot ja perhekerhot sekä koululaisten aamu- ja iltapäiväkerhot. Moninaiset kasvatuksen toimintamuodot kuvaavat kokonaisvaltaista kasvatuseriaa. Toimintamuotoja ovat kirkkohetket, varhaiskasvatuksen musiikkikasvatustoiminta, kristillinen kotikasvatus ja yhteydenpito lapsiperheisiin. Kirkon työtä on kaikinainen yhteiskunnan uskontokasvatuksen tukeminen eri varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa sekä erilaiset paikalliset toimintamuodot¹⁶. Kirkon työntekijöistä lastenohjaajat, lapsityönohjaajat ja lapsi- ja perhetyön papit ovat kirkon varhaiskasvatuksen osaajia. Heidän työnsä sisältönä on kristillinen kasvatus varhaiskasvatuksen näkökulmasta.¹⁷

2.2 Seurakunnan päiväkerhotoiminta ja lastenohjaajat

Seurakunnan päiväkerholla tarkoitetaan tässä Suomen evankelis- luterilaisen kirkon järjestämää kerhotoimintaa 3–6-vuotiaille lapsille. Päiväkerhoon kokoonnutaan yhdestä neljään kertaan viikossa. Kerhon ohjelmassa on yleensä hartaushetki, leikkimistä, askartelua ja eväshetki. Monenlaista kerhon sisältöä aikuiset luovat yhdessä lasten kanssa. Ystävyyssuhteet toisten kerholaisien kanssa sekä lämmin suhde lastenohjaajiin ovat tärkeässä roolissa. Päiväkerhossa tarjotaan tukea lapsen kristilliseen kasvatukseen. Kerhossa lapsi kohdataan kokonaisvaltaisesti ikäkaudelleen merkityksellisellä tavalla.

¹⁴ Kirkkohallitus 2013:1, 5.

¹⁵ Kirkon kasvatus- ja nuorisotyö/ Kirkkohallitus:2008: 9–10.

¹⁶ Kirkon kasvatus- ja nuorisotyö/Kirkkohallitus.2008,10.

¹⁷ Kirkkohallitus 2008,9–10.

Suomalaisella päiväkerholla on lujittunut asema lapsen ja lapsiperheiden avointen varhaiskasvatuspalvelujen joukossa, sillä sen käy jopa 26% suomalaisista 3–6-vuotiasta. Monet vanhemmat kokevat, että lapsi saa kerhossa hyvän kristillisen arvopohjan elämälleen sekä aineksia rakentaa elämänsomustaan. Lisäksi he näkevät tärkeänä sosiaalisten taitojen kehittymisen ryhmätoiminnassa.¹⁸

Lastenohjaajilla tarkoitetaan seurakunnissa lasten parissa työskenteleviä kerhonohjaajia. Seurakunnan lastenohjaajat tekevät päivittäin arvokasta ja laadukasta työtä lasten ja heidän perheidensä hyvinvoinnin vahvistamiseksi.¹⁹ Lastenohjaajan työnkuvaan kuuluu alle kouluikäisten lasten kerhotoiminta, perhetoiminta, retket, leirit sekä aamu- ja iltpäiväkerhojen ohjaus kouluikäisille. He tekevät yhteistyötä myös yhteiskunnan ja järjestöjen järjestämien varhaiskasvatuksen toimijoiden parissa. Lastenohjaajat huolehtivat myös suurimmaksi osaksi seurakunnan musiikin varhaiskasvatuksesta.

Seurakunnan lastenohjaajan tehtävään valmistutaan suorittamalla kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto (180 osaamispistettä). Tutkinnon varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisalalla on mahdollisuus valita opinnot, jotka tuottavat seurakunnan lastenohjaajan työssä tarvittavan erityisosaamisen. Tutkinto tulee voimaan 1.8.2018. Aiemmin lastenohjaajan tehtävään valmistuttiin suorittamalla lapsi- ja perhetyön perustutkinto (180 osp), joka poistuu tutkintorakenteesta 31.7.2018.²⁰

Lastenohjaajan työ on kasvattamista, huolenpitoa ja hoitamista. Koulutuksessa saadaan hyvät viestintä- ja vuorovaikutustaidot sekä kykyjä ottaa huomioon eri-ikäisten ohjauksen ja tuen tarpeet. Ammatillisena osaamisvaatimuksena on vastuu asiakkaiden fyysisestä- ja psyykkisestä turvallisuudesta. Lastenohjaaja työskentelee usein osana moniammatillista verkostoa tai ryhmää²¹. Suoritettavista opinnoista musiikin ohjaamiseen liittyviä elementtejä löytyi pakollisien opintojen kohdalta opintoalue *Lapsen kasvun ohjaus ja huolenpito 45 osp* ja sieltä kuvataidekasvatus ja kädentaidot, musiikilliset työtavat, draamakasvatus ja nukketeatteri.²² Osp-merkintä tarkoittaa osaamispisteitä. Monessa koulussa käytetään vastaavasti sanaa opintopiste. Osaamispisteet kertovat opiskeltavan kurssin laajuudesta. Tämä osio on kuitenkin hyvin pieni osa kokonaisuutta koulutuksessa.

¹⁸ Päiväkerho

¹⁹Lastenohjaaja.

²⁰Lastenohjaaja.

²¹Seurakuntaopisto

²²Seurakuntaopisto.

Lastenohjaajakoulutuksen valinnaisten tutkinnonosien kautta on mahdollista syventää osaamista esimerkiksi tukea tarvitsevien ohjaamisessa tai lapsen ilmaisun ohjaamisessa. Näitä tietotaitoja voi yhdistää kaikkeen opettamiseen, kuten taitoihin kehittää lapsen ajattelun kehitystä monipuolisin keinoin ja lapselle ominaisten toimintatapojen huomioon ottamiseen liikkeen, leikin ja tutkimisen kautta.²³

Koulutuksen kokonaisuus antaa hyvät pedagogiset edellytykset toimia lastenmusiikin parissa. Mutta musiikillisten taitojen minimaalinen opetus lastenohjaajakoulutuksessa ei anna riittäviä taitoja työelämään, joten se vaatii käytännössä ohjaajan oman kiinnostuksen ja harrastuneisuuden musiikin pariin, jotta hän kykenee itse opettelemaan tai opettamaan lapsille lauluja. Lisäksi ohjaajan olisi hyvä ylläpitää oma-aloitteisesti omia musiikillisiä taitojaan. Jotkut työnantajat tarjoavat mahdollisuuden osallistua musiikinopetusta sisältäviin koulutuksiin.

²³Seurakuntaopisto.

3 MUSIIKIN OPPIMISEEN LIITTYVIÄ NÄKÖKULMIA

3.1 4–5 -vuotiaan musiikillinen kehitys

Kasvuympäristöllä on merkittävä rooli lapsen musiikillisessa kehityksessä. Jos kasvuympäristössä lauletaan, ja vielä lapsen kehitystasoon sopivia lauluja, niin puhtaasti laulaminen ja oman laulamisen aloittaminen aikaistuu suhteessa muunlaisessa ympäristössä kasvaneisiin lapsiin. 4–5 -vuotiailla on voimakas vaihe oppia ja omaksua uusia asioita. *Lapsi ja musiikki seurakunnassa* -julkaisussa kuvataan noin neljävuotiaan lapsen laulamisen kehittymistä siten, että lapsella herää kyky laulaa yhtä aikaa toisten kanssa. Lapsi voi toistaa laulusta vain joitakin sanoja tai pelkkää yhtä sanaa. Lauluun liitettyyn leikkiin hän osallistuu todennäköisesti, mutta ei pysty samaan aikaan kuitenkaan laulamaan, sillä hän keskittyy vain yhteen asiaan kerrallaan. Kuitenkin laulu ja leikki yhdessä tukevat laulun muistamista. Oppimisessa auttaa kokonaisvaltainen elämyksellisyys. viisivuotias alkaa jo huomaamaan eroja oikein ja väärin laulettuun laulun tai melodian välillä.²⁴

4–5 -vuotiaan rytmittäjä on kehittynyt niin, että musiikin sykkeessä liikkuminen alkaa sujua. Erityylyiset hyppelyt onnistuvat rytmisesti. Lapsi oppii liikkumaan erilaisissa muodostelmissa esimerkiksi rivissä, jonossa, pareittain tai vastakkain. Ryhmässä liikkuminen ja leikkiminen muiden lasten kanssa on tärkeää ohjeiden vastaanottamisen ja niiden noudattamisen oppimisen vuoksi.²⁵

3.2 Oppimisesta

3.2.1 Oppiminen hermostoissa

Lapsen oppiminen tapahtuu aistien avulla. Ihmisellä on kuusi aistia, jotka kehittyvät vähitellen tietystä järjestyksessä. 1. tuntoaisti 2. tasapainoaisti 3. makuaisti 4. kuuloaisti 5. hajuaisti ja 6. näköaisti. Tasapainoaisti viestii ainoana aistina kehon sisäisiä asioita ja muut aistit kehon ulkoa päin tulevia ärsykyksiä. Oppimista tapahtuu, kun ollaan

²⁴ Kirkkohallitus 2015:24,22.

²⁵ Kirkkohallitus 2015:24, 28.

vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa. Kehossa ja aivoissa ilmenee oppiminen hermosolujen välisenä viestintänä. Hermosoluja kutsutaan neuroneiksi. Neuronit kasvattavat ulokkeita eli dendriittejä toisiin neuroneihin aistiärsykkeiden ja liikkeiden seurauksena. Ulokkeista muodostuu reittejä toisiin neuroneihin. Toistojen myötä reitit laajenevat ja vahvistuvat. Reittejä pitkin saadaan helposti tietoa ympäristöstä. Ajattelu ja oppiminen ovat hermosolujen verkottumista ja yhteenliittymistä. Verkottuminen saavuttaa huippunsa kolmen ja puolen vuoden iässä, jonka jälkeen aivot alkavat poistaa tai hyödyntää muualla käyttämättömiä hermoratoja kahdeksaan ikävuoteen asti sekä murrosiässä. Oppiminen on siis turhista hermoradoista luopumista. Näin muut hermoyhteydet pääsevät vahvistumaan. Hermosto muovautuu itsestään koko elämän ajan kokemusten myötä. Hermosolut jakautuvat kolmeen päätyyppiin. *Aistineuroneihin*, jotka tuovat aivoihin ja selkäyttimeen tietoa. *Välineuroneihin*, jotka käsittelevät tietoa ja välittää sitä eteenpäin. *Liikeneuroneihin*, jotka kuljettavat viestit keskushermostoista lihaksiin ja rauhasiin aktivoiden ne toimintaan. Pienen lapsen hermoradat ovat kehittymässä ja siksi liikkeet tulevat kuin hidastetusti. Liikerata on pitkä aistiärsykkeestä aivojen kautta liikkeeseen.²⁶

Kognitiivisen neurotieteen teoksessa Paavilainen mainitsee aivojen yhdistävän aistien kautta tullutta tietoa kokonaisuudeksi. Hän kuvaa kokonaisuutta sanalla havaintomaailma. Yleensä aistit toimivat toisiaan täydentäen yhteistyössä, mutta joku tilanne voi olla sellainen, että yksi aisteista on dominoiva eli hallitseva ja silloin muiden aistien välittämä tieto jää hallitsevan aistin varjoon. Tällaista tapahtuu esimerkiksi, kun opettelee uutta liikekuviota. Silloin näkö tieto saattaa vaikuttaa aivoissa puheen käsittelyyn.²⁷

Paavilainen ottaa esiin mielenkiintoisen tiedon, kun hän kertoo aivojen tiedonkäsittelyn kontrolloidusta tilasta. Aivot menevät kontrolloituun tilaan uutta tehtävää harjoiteltaessa. Kontrolloidussa tilassa aivojen kuormitus on kova, koska tiedon käsittely aktivoi laajoja verkostoalueita aivojen eripuolilla. Paavilaisen mukaan osa tutkijoista on päätenyt siihen johtopäätökseen, että ihminen ei pysty suoriutumaan yhtäaikaisesti eri tehtävistä vaan

²⁶ Kivelä-Taskinen, 2008, 12–14.

²⁷ Paavilainen, Petri 2016, 128.

kyse on tarkkaavaisuuden siirtämisestä tehtävien välillä. Tällainen toimintatapa kuormittaa valtavasti muistia, koska aina pitää palata miettimään, miten tästä jatketaan.²⁸

3.2.2 Motorinen oppiminen

Oppimiseen liittyy uusien taitojen luominen. Kaikenlaiset taidot älyllisistä taidoista urheilutaitoihin rakennetaan lihasten ja liikkeiden kautta. Useimpien ihmisten ajattelua parantaa samanaikainen fyysinen toiminta, joka vaatii vähäistä keskittymistä, kuten kävely. Lapsi voi keskittyä paremmin opetukseen esim. maalaamalla samalla.²⁹ Musiikkiliikunnalla voidaan vahvistaa lapsen motoriikkaa ja koordinaatiokykyä.³⁰ Myöskin soittaminen harjoituttaa lapsen hienomotorisia taitoja ja koordinaatiokykyä.³¹

3.2.3 Peilisolut ja oppiminen

Peilisolut ovat neuroneita. Ne reagoivat liikkeisiin, ääniin ja ilmeisiin. Niiden avulla voi jäljitellä toisen ihmisen tai eläimen tekemistä. Peilisoluja on löydetty apinoiden aivoista ja vahvasti epäillään, että ihmiselläkin niitä on. Peilisolut aktivoituvat erityisesti mielenkiintoisiin liikkeisiin. Aktivoimiseen vaikuttaa se että voi samaistua henkilöön, joka suorittaa liikettä sekä ymmärtää, mitä hän on tekemässä. Näin sivusta seuraamallakin lapsi voi oppia samat asiat, kuin toiset lapset, jotka tekevät asiat konkreettisesti. Myös toisten tunteet voidaan aistia emotionaalisten liikkeiden välittyessä peilisolujen kautta tunteiden käsittelyalueille aivoissa. Kivelä-Taskisen havainnon mukaan lapset oppivat jonkun vaikean liikesarjan toisiltaan helpommin, kuin aikuisen opettamana hyvin motivoituneesti.³²

3.3 Uuden laulun opettamisesta

Ismo Savimäki neuvoo uuden laulun opettamisesta kirjassaan lapsi- ja nuorisokuorolle, että laulu pitää osata ensin itse hyvin. Hän kehottaa etsimään helpostakin laulusta juonta

²⁸ Paavilainen 2016, 151.

²⁹ Kivelä-Taskinen 2008, 22.

³⁰ Lindeberg-Piironen & Ruokonen (toim.) 2017, 119.

³¹ Lindeberg-Piironen & Ruokonen (toim.) 2017, 122.

³² Kivelä-Taskinen 2008, 24.

ja pohtimaan, miten saisi sen toteutettua mahdollisimman musikaalisesti. Apukysymyksenä hän ehdottaa etsimään laulun ideaa, tunnelmaa ja tarinaa. Minkälainen tempo eli vauhti laulussa on ja missä hengitetään. Aina laulussa on jokin vaikea kohta, johon pitää miettiä ratkaisut, miten ne kohdat voisi opettaa. Joitakin Savimäen mainitsemia perusmetodeita voisi hyödyntää myös kerhotoiminnassa. *Ilman opettelua* -metodia, jossa helppo laulu opitaan kertakuulemalta, kun sen saa laulaa kerran pari, ja ohjaaja poimii jotkut vähän tarkennusta vaativat kohdat ja korjaa ne. Seuraavalla kerhokerralla laulua voi elävöittää jollakin elementillä. Kerhossa elävöittäminen voi olla esimerkiksi huiveilla heiluttelua tai laululeikin lisäämistä. *Kaikulaulu*-metodi, jossa laulun säe eli pieni pätkä kerrallaan lauletaan malliksi lapsille, ja he toistavat sen heti perässä. Katsekontakti on tärkeä. Ohjaajan olisi hyvä osata laulu ulkoa, jolloin kaikulaulaminen on helpompaa. *Yksityiskohdistä käsin* -metodi sopii monimutkaiselle ja vaikealle laululle. Kun laulu on vaativa, se opetetaan alusta lähtien tarkasti. Vaikeassa laulussa kannattaa opetella kerralla vain yksi säkeistö. Ja seuraavilla kerhokerroilla voi vanhan opitun säkeistön laulattamisen jälkeen aloittaa opettamaan uutta säkeistöä.³³ Mari Torri-Tuominen kehottaa kirjassaan laulattamaan rohkeasti vain yhtä säkeistöä tai jopa vain pelkkää kertosaettä³⁴.

Savimäen mukaan vaihtelua opettamiseen saa, kun välillä opettaa tekstin ensin lausuen sitä oikeassa rytmissä säe kerrallaan ja kuoro toistaa perässä. Toistaen vaikeita kohtia niin kauan, että rytmi on kohdallaan. Hänen mukaansa kuoron mielenkiinto pysyy, kun ohjaaja heittäytyy lukemaan tekstiä eri äänensävyillä ja tunnetiloilla. Samalla pitää naputtaa rytmiä esim. taputtamalla. Jos laulun tunnelmaan sopii, voi marssia samalla laulun pulssissa. Kun teksti on opittu, voi lisätä musiikkia taustalle aika vähän kerrallaan.³⁵ Mari Torri-Tuominen selittää toimittamassaan kirjassa, *Laula, leiki lastenvirsi* ”Laulu rakentuu rytmistä, melodiasta ja siihen liittyvästä harmoniasta”³⁶. Melodian voi opettaa myös ensin jollakin vokaalilla tai tavulla kaikulauluna. Lauaen aluksi ilman säestystä ja vasta myöhemmin säestyksen kanssa. Rytmisoittimia voi ottaa mukaan ennen pianosäestystä.³⁷ Päiväkerhoissa harvemmin on mahdollisuutta

³³ Savimäki 2017, 45.

³⁴ Torri-Tuominen 2017, 13.

³⁵ Savimäki 2017, 45.

³⁶ Torri-Tuominen (toim.) 2014, 10.

³⁷ Savimäki 2017, 45.

pianosäestykseen, joten käytettävissä on muskarisoittimia ja cd-soitin. Muskarisoittimia kannattaa käyttää laulun säestämiseen. Laulun opettelu alkuvaiheessa ei välttämättä kannata vielä käyttää äänitteitä, koska ne ovat usein epäselviä ja rytmiltään liian nopeita. Lapset eivät saa sanoista selvää ja laulujen oikeanlainen oppiminen on hankalaa. Melodian opettamisessa kannattaa muistaa, miltä äänialalta lapsi pystyy laulua tuottamaan. Ääniala liikkuu noin oktaavin alueella keski-c:stä ylöspäin.

4 VIRSIEN OPETUSMENETELMÄT

4.1 Näkökulmia lasten osallisuuden vahvistamiseen

Varhaisiän musiikkikasvatuksen ja muun varhaiskasvatuksen peruskeinoina käytetään kokonaisvaltaista lähestymistä lapsen uusien taitojen kehittämiseen. On siis tärkeää, että niin kanttorit kuin lastenohjaajat ovat tietoisia näistä teemoista. Kuitenkin virren opetukseen kokonaisvaltaisia lähestymistapoja ei muisteta tietoisesti ottaa käyttöön. Kirkkohallituksen julkaisussa on tiivistetty nämä tärkeät opetuskeinot:

”Varhaisiän musiikkikasvatuksessa käytetään opetuskeinoina laulamista, soittamista, liikkumista ja kuuntelua. Musiikkia sisällytetään luontevasti myös muuhun taiteellisen kasvatusalueen toimintaan, kuten piirtämiseen, kirjallisuuteen ja näytelmiin. Musiikin opettamisen menetelmät sopivat hyvin erilaisille oppijoille. He voivat oppia hyvin samassa ryhmässä.”³⁸ Lapsi oppi huomaamattaan eri taitoja, jos tekeminen on hauskaa ja kiinnostavaa. Oppimista tapahtuu, kun on hauskaa ja viihdyttävää. Leikissä ja taiteessa on yhteisiä piirteitä. ”Luovuus, muuntelu, metaforien käyttö ja assosiativinen ajattelu”³⁹.

Ryhmätilanteessa korostuu lisäksi yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksellinen oppiminen. Tilanteiden tuttuus ja toistuvuus luo turvallista ilmapiiriä ja hyvän taustan oppimisympäristölle. Varhaisten musiikillisten oppimiskokemusten tulisi syntyä, tilanteessa, joissa lapsi tuntee olevansa hyväksytty ja rakastettu ilman suoriutumispaineita. Lisäksi musiikin tulisi liittyä osaksi leikinomaisia kokemuksia. Tähän tarvitaan musiikkikasvatuksesta innostunutta aikuista, joka ohjaa lapsilähtöisesti.

³⁸ Kirkkohallitus 2004:8, 23.

³⁹ Kirkkohallitus 2016:24, 31.

Lapsilähtöisyys tarkoittaa lapsen omien ideoiden ottamista huomioon oppimishetkessä ja mahdollisuuden muokata tilannetta ideoiden suuntaan. Lapsilähtöisessä oppimisympäristössä lapsella on kiireetöntä aikaa, fyysistä tilaa ja välineitä vapaasti käytettävissä oppimiseen. Mahdollisuus päättää tai valita tila, missä toimia.

Miten kerhotilanteissa on mahdollista päästä vapaamuotoisempaan ja luonnollisempaan ilmapiiriin musiikin käyttötilanteessa? Kerhon rakenne on usein hyvin kaavamainen. Lyhyt hartaushetki pidetään kerhon alkupuolella. Hartaushetkessä lauletaan yleensä lasten hengellinen laulu cd-soittimen säestyksellä.

Lauluhetkessä lastenohjaajan tunne siitä, että hän hallitsee laulettavat laulut hyvin, auttaa häntä heittäytymään laulutilanteeseen vapautuneemmin sekä toteuttamaan jonkin kivan idean laulun elävöittämiseksi. Kun ohjaaja hallitsee selkeitä virikkeitä musiikin toteuttamiseen, saattaa se luoda näkemystä myös antaa tilaa lapsen ideoille musiikillisessa ilmaisussa.

Aikuinen antaa mahdollisuuden tilojen käyttöön ja huolehtii turvallisesta ilmapiiristä kaikissa turvallisuuteen liittyvissä näkökulmissa. Keskeistä on lapsen oma toiminta ja vuorovaikutuksellinen aikuisen läsnäolo ja aikuisen palaute.

Päiväkerhossa on valmiiksi hyvä oppimisympäristö musiikille. Kerhoissa kannattaa laulaa samoja perusvirsiä, jotta ne on helppo oppia toiston ja tutun tilanteen kautta. Laulamisesta ja äänenkäytöstä kehittyy toiston kautta tottumus ja lapsen luonteva tapa ilmaista itseään. Myös lastenohjaajan laulujen osaamistaso kasvaa ja hän voi siten luottaa enemmän taitoihinsa. Laulujen toteutustapojen vaihtaminen auttaa ohjaajaa jaksamaan saman virren toistamisessa kerhosta toiseen ja jopa vuodesta toiseen.

Kerhosta saisi lapsilähtöisemmän, vapaamuotoisen oppimisympäristön antamalla lapselle mahdollisuuden osallistua esimerkiksi virren musisoimiseen muskarisoittimilla. Soittimet voisivat olla helposti saatavilla musiikkihetkessä. Kun kerholaista soitattaa, niin antaa soittaa.

Lapselle ominaisin oppimisen muoto on leikkiminen. Leikki voi sisältää kaikkea oppimista tukevia aineksia, kuten matkimista, liikkumista, kuvittelua ja piirtämistä.

Lapsen persoonallisuuden kasvua tuetaan ja kehitetään antamalla tilaa itseilmaisulle ja luovuudelle. Itseilmaisua voidaan harjoitella eri tekniikoiden kautta. Laulujen opettamisessa lapsille voidaan soveltaa eri taiteiden työtapoja. Musiikkia voidaan yhdistää muihin taiteenlajeihin, esimerkiksi sanataiteeseen, näytelmätaiteeseen, liikkumiseen ja kuvalliseen ilmaisuun. Taiteenlajien yhdistämisellä opetustilanteissa voidaan tukea lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä, koska tämä tarjoaa tunnepitoisia ja esteettisiä kokemuksia sekä aktivoi lasta. Julkaisussa *Lapsi ja musiikki seurakunnassa*⁴⁰ pidetään tärkeänä tietoista, suunnitelmallista sekä leikillistä otetta tehtäessä lasten parissa taiteiden yhdistämistä eli taiteiden integrointia. Äänen, kuvan ja liikkeen yhdistämisessä saadaan aikaan moniaistinen kokemus tuoksuineen ja tuntemuksineen. Kokonaisvaltaisessa elämyksessä tapahtuu vahvaa oppimista. Käytännössä kokemus voi syntyä tunnelmaa kuvaavan rekvisiitan käytön avulla.

4.2 Opetusmenetelmä 1: Liikkeen kautta virsi haltuun

Liikkeitä voi tehdä eri tavoin laulua opettaessa. Esimerkiksi rytmisoittimia, kuten rytmimunia soitettaessa tapahtuu liikettä. Lisäksi soitin voi olla samalla kertaa symboloimassa eli kuvaamassa konkreettisesti äänen avulla jotakin virren tekstin aihetta. Viitottaessa laulun sanoja yhdistyvät niin liike kuin laulun sanaa symboloiva ele.

Virren tempo, rytmikkaa ja muotoja opitaan luontevasti rytmisen liikkeen kautta, esimerkiksi marssimalla virren pulssissa ja lukemalla tekstiä samanaikaisesti. Liikkeellä voi auttaa tekstin muistamista ja ymmärtämistä. Aikuisen laulaessa lapset useimmiten keskittyvät vain liikkeen tekemiseen, mutta keskittyen kuitenkin kokonaisuuden ilmaisemiseen⁴¹. Aiemmat tutkimukset ja käytännön kokemus viittaa siihen, että liikkeen käyttäminen vahvistaa muistia, mutta vaatii enemmän harjoittelukertoja.

⁴⁰ Kirkkohallitus 2016:24, 31.

⁴¹ Lindeberg-Piironen & Ruokonen (toim.) 2017, 112.

Ohessa on idea liikkeen toteutukseen virrelle 921:1.⁴² Siinä havainnoidaan virren ABA-rakenne. Laulut ja liikkeet opetetaan esimerkin kautta, ei sanallisesti selittäen, koska useat ohjeet unohtuvat helposti. Virrestä opetetaan vain yksi säkeistö.

Virressä on selkeä muoto. Alkuosa A, toistuu saman tyyliä kaks kertaa. Keskellä on erilainen osa B-osa ja lopuksi tulee taas samanlainen osa kuin alussa eli A-osa.

Kävellään koko ajan virren perusrytmissä. Säkeistöä voi laulaa tai lukea erityylyisesti esimerkiksi pienellä äänellä ja tosi isolla äänellä, iloisesti tai surullisesti.

Aluksi seistään piirissä käsi kädessä niin, että piiri on mahdollisimman iso. Säkeistön voi liikkua läpi ensin pelkällä tekstillä ja sitten melodian kanssa.

A Leipä elämän, Kävellään perusrytmissä piirin keskelle suppuun.

A leipä elämän Kävellään takaperin piiri taas isoksi.

B Joka luokseni käy, Kävellään piirissä myötäpäivään.

hän ei näe nälkää.

A Leipä elämän. Kävellään piirin keskelle.

Virren teksti voidaan opettaa luontevasti tukiviittomilla. Sanat jäävät näin paremmin mieleen ja liike auttaa keskittymään opettavaan asiaan.

Soittimilla tai kehosoitimilla voidaan tehdä lauluun säestys. Kehosoitin on omalla keholla tehty ääni, muu kuin lauluääni. Esimerkiksi käsien taputtaminen yhteen, reisiin, rintakehään, sormien napsuttelu sekä erilaiset suulla tehtävät äänet. Jalkojen tömistys lattiaan. Soittimilla tarkoitetaan tässä esimerkiksi päiväkerhoissa käytettäviä muskarisoittimia, kuten kapuloita, triangeleja ja rytmimunia.

Säestyksellä korostetaan joko laulun perusrytmiä tai sanarytmiä. Perusrytmi on tasaisesti melodian taustalla sykkivä pulssi. Sanarytmi on tavujen painotusten mukaan muodostuva rytmitys. Sanarytmi löytyy, taputtamalla teksti tavujen tahdissa. Ju-ma-lan käm-me-nel-

⁴² Virsi 921:1.

lä. Iskut ovat harvemmat kuin sanarytmissä. Seuraavassa lauseessa iskun kohdat on lihavoitettu. **Jumalan kämmenellä.** Marssiminen tai kävely on luontevaa perussykkeen tahdissa. Toisaalta on hyvä ottaa huomioon, että lapsen on vaikea tehdä hidasta perussykettä. Lapsen perussyke, sydämen lyönti, on paljon nopeampi kuin aikuisella.

4.3 Opetusmenetelmä 2: visuaalisen havainnointivälineen käyttö

Visuaalisena havainnointivälineenä käytetään tässä tutkimuksessa leipää, virren 921 ensimmäisen säkeistön kohdalla sekä kahta viittomaa, jotka visualisoivat eli kuvaavat tekstin sanaa. Lisäksi visualisoidaan liikkeen avulla toisella opetuskerralla virren rakennetta ja rytmiä.

Virren 499⁴³ ensimmäisen säkeistön opettamiseen käytetään visuaalisena havainnointimateriaalina opetustilanteen aikana piirrettäviä kuvia. Kuvien muodon harjoittelen etukäteen. Tällä toimenpiteellä yritän minimoida vääränlaisia assosiaatioita tai lapsille pelottavia elementtejä, jota kuva voisi välittää. Lisäksi harjoittelen, millä tavalla mahdollisimman yksinkertaisesti, elävästi, humoristisesti ja lapsia arvostavasti muotoilen kuvat. Piirrän kuvat itse opetustilanteessa lasten silmien edessä.

Näin laulu syntyy kuvan kautta. Piirroksia on neljä, jokaiselle säkeelle omansa.

Havainnoinnin valmisteluvaiheessa virren tekstistä poimitaan oleellisimmat sanat joka säkeeltä. Opetustilanteen aluksi voi kertoa lapsille kuvissa näkyvistä asioista ja mistä laulu kertoo. Kuvilla voi hahmottaa vaikeiden sanojen merkityksiä, kuten virressä Jumalan kämmenellä on epäselvä sanapätkä ”ei kukaan ole turvaton”. Tuon sanajärjestykseltään epäloogisen säkeen kerron tarkoittavan, että on turvallista.

Myös soittimia voi käyttää visuaalisina havainnointivälineinä. Lauluun voidaan valita sopivat symbolisoittimet. Symbolisoitin kuvaa tekstin sanomaa esimerkiksi leipää tai kävelyä. Soittimien soittamisella voi myöskin kuvata laulun rakenteen osaa. Lauletaan

⁴³Virsi 499:1.

laulu läpi seuraamalla laulusta tehtyä kuvasarjaa ja soitetaan tietylle kuvalle tietty ääni. Tämä tapa taas kehittää orastavaa symbolien ymmärtämistä eli lukutaitoa.

4.4 Opetusmenetelmä 3: Kaikulaulun avulla melodia tutuksi

Kaikulaulamisen avulla opetellaan melodiaa matkimalla esilaulajaa hänen malliksi laulamisen perään. Ohjaaja laulaa säkeen eli lyhyen jakson laulua kerrallaan malliksi ja muu ryhmä toistaa sen perässä. Myös tekstiä voi lausua kaikuperiaatteella ensin oikeassa rytmissä säe kerrallaan ja lapset toistavat perässä. Vaikeita kohtia toistetaan niin kauan, että rytmi on kohdallaan.

Kaikulaulamiseen pitää valmistautua hyvin, koska siinä menee helposti sekaisin. Virteen suunnitellaan pätkät, jotka lauletaan malliksi, niin että se onnistuu. Ohjaajan pitää muistaa koko ajan missä kohtaa onkaan laulussa menossa. Ensimmäisiä kertoja laulettaessa ohjaajan on hyvä toistaa melodia ryhmän kanssa yhdessä eli samanaikaisesti toistokerralla. Se auttaa uuden melodia muistamisessa ja rohkaisee ryhmää tarttumaan lauluun. Toisaalta se myös sekoittaa sitä logiikkaa, kenen vuoro onkaan laulaa. Toisaalta toistokerralla ohjaaja voi laulaa hieman vaimeammalla äänellä.

Ohessa esimerkkipätkän 921 ensimmäinen säkeistö kaikulauluna. Esilaulajan merkki on E ja ryhmän merkki on R. Merkki kertoo, kenen vuoro on laulaa.

E *Leipä elämän*, Toistetaan E+R *Leipä elämän*,

E *leipä elämän*. Toistetaan E+R *leipä elämän*.

E *Joka luokseni käy hän ei näe nälkää*.

Toistetaan E+R *Joka luokseni käy hän ei näe nälkää*.

E *Leipä elämän*. Toistetaan E+R *Leipä elämän*

4.5 Opetusmenetelmien vertailu: Äänitteen kanssa laulaminen

Vertailevana opetusmenetelmänä käytetään äänitteen kanssa laulattamista. Vertailevaa opetusmenetelmää tarvitaan tässä tutkimuksessa sen vuoksi, että voidaan seurata lasten

oppimista perinteisellä toimintatavalla, ja verrata sitä sitten näihin eri aisteja monipuolisesti käytettäviin menetelmiin. Perinteisenä menetelmänä tutkimuksessa on äänitteen tai CD-soittimen käyttäminen säästyksenä päiväkerhotilanteessa, jossa ei ole kanttoria mukana säästämässä.

Laulaminen aloitetaan ilman varsinaista laulun sisällön läpikäymistä. Kerrotaan vain, että lauletaan: Nyt kulkee halki korpimaan -virrestä ensimmäinen säkeistö.⁴⁴

⁴⁴ Liite 4.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimustilanne on päiväkerhossa samalle kerhoryhmälle kolme perättäistä kerhokertaa. Lasten ja ohjaajien määrät vaihtelevat hieman. Ensimmäinen opetuskerta on 25.9.2020 klo 10.20. Paikalla on kymmenen lasta ja kaksi lastenohjaajaa. Opetustilanne kestää 11 minuuttia kokonaisuudessa. Toisella opetuskerralla 29.9.2020 klo 10.10 paikalla on kolme lastenohjaajaa ja 12 lasta. Kolmannella opetuskerralla 2.10.2020 klo 10.10 paikalla on 15 lasta ja kolme lastenohjaajaa.

5.1 Tutkimustilanteen ja tutkimusympäristön etukäteisvalmistelut

Hahmotin käytettävissäni olevat resurssit oppimisympäristön valintaan. Suunnittelun lähtökohtana kaikessa suunnittelussa oli asioiden yksinkertaistaminen helposti toteutettavaan muotoon. Tämä toimintaperiaate näkyi jokaisessa toiminnan osassa. Yhdistin työn ja opiskelun limittäin. Tutkimustilanteita toteutui niin opiskelupäivänä kuin kahtena työpäivänä. Valitsin opetuspaikan ja opetettavan päiväkerhoryhmän sen perusteella, ettei tutkimustilanteen järjestäminen vienyt liikaa työtä. Sain järjestettyä tilat valmiiksi muutamassa minuutissa. Kerhokerrat suunniteltiin pidettävän kolmen perättäisen kerhon jaksossa yhdelle kerhoryhmälle, jossa oli 10–15 lasta.

Tutkimusluvan varmistin yksi ja puoli kuukautta etukäteen esimieheltä. Videointiluvan kysyin huoltajilta ennen kerhohetken alkua. Sain siinä kuudelle lapselle kuvausluvan. Pidin sitä riittävänä otoksena käytettävissä olevan videointilaitteen kuvausalueeksi, eli sitä määrää lapsia oli helppo kuvata ilman videokuvaajaa. Toimimalla kuvausluvan hankkimisessa juuri ennen opetushetkeä helppotin kuvauslupa-asiassa suurta määrää etukäteismuistuttamista niin lastenohjaajilta kuin vanhemmilta.

Tein opetushetkelle hyvin tarkan tuntisuunnitelman, josta kävi ilmi arvioitu opetushetken kesto ja tarkka opetushetken kulku pieniä yksityiskohtia myöten. Harjoittelin piirtämään virteen 499 ensimmäisen säkeistön piirroksat valmiiksi, jotta piirtäminen tapahtuisi opetushetkessä vaivattomasti ja selkeästi.

Tulostin opetushetkisuunnitelman ensimmäisen kerran tueksi, jotta pystyin seuraamaan opetushetken kulkua jouhevasti. Valmistelin lapsilta kysyttävät kolme kysymystä ja tein

lastenohjaajille valmiiksi kolme kysymystä. Kirjoitin valmiiksi lapsentajuiset virsien tekstin sisällön selitykset. Hankin opetushetkessä tarvittavat välineet: neljä A4 -paperia, paksukärkisen mustan merkkautussin piirtämistä varten, haastattelupaperit ja kynät. Lisäksi välineinä olivat CD-soitin, *Lasten Virsi* -levy kolme laulu 24, ipad-laite videointia varten ja nuottiteline ipadin jalustaksi. Toimin oman lauluni varassa eli en käyttänyt säestyssoitinta laulamisen tueksi.

Suunnittelin videoinnin ja mietin tilankäytön ja lasten sijoittelun kerhotilaan. Huolehdin kerhotilaan sopivan ison tilan liikkua ryhmässä sekä paikan, jossa istua ja seurata opetustani.

5.2 Ensimmäinen opetuskerta 25.9. 2020

Opetin kaksi virttä. Ensimmäisenä opetin lapsille outoa virttä 498, *Nyt kulkee halki korpimaan*, säkeistöä yksi äänitteen kanssa. Kerhon hartaushetken loppuksi opetin virren 499, *Jumalan kämmenellä*, ensimmäisen säkeistön käyttäen kolmea opetustapaa. Opetushetki kesti yhteensä 11 minuuttia.

5.2.1 Äänitteen kanssa virren 498:1 laulaminen versio yksi

CD-soittimelta laitettiin soimaan virren 498 ensimmäinen säkeistö. Ohjeistin lyhyesti, että lauletaan virsi, *Nyt kulkee halki korpimaan*, CD-soittimen säestyksellä. Lauloin äänitteen mukana lasten edessä laulua selkeästi.

Kahden lapsen mielestä laulu oli kiva. Lapset eivät vastanneet mitään siihen, että mitä laulusta tuli mieleen eikä siihen, mikä laulussa oli kivaa.

Lastenohjaajia harmitti tekniset ongelmat CD-levyn kanssa ja heidän huomionsa kiinnittyi CD-soittimen kanssa hääramiseen. He eivät analysoineet tätä opetusmenetelmää muutoin lainkaan.

Mielestäni lapset sekä aikuiset eivät osanneet aavistaa, milloin CD:ltä alkoi kuulua laulu. Kun laulu alkoi, se olikin väärä laulu. Laulun aloituksen odottaminen näytti pitkästytävään lapsia. Ensiksi alkoi väärä laulu soimaan ja kun vihdoinkin olimme päässeet alkuun, CD-levy jäi jumiin ja toisti samaa tavua. Lasten huomio kiinnittyi äänen suuntaan. Lapset yrittivät seurata suun liikkeitäni ja muodostaa lauluun sanoja. Laulu kuultiin vain yhden kerran ja tuntuma lauluun jäi hyvin ohueksi. Lasten kasvoilla oli

mitään sanomaton ilme. He seurasivat tarkasti tilannetta, mutta heidän kasvonsa olivat totiset ja kyllästyneet. Lapset saivat kuitenkin ensimmäisen kuulokuvan laulusta. Mielestäni he eivät paljoa oppineet.

5.2.2 Kolmen opetusmenetelmän käyttö virren 499:1 opetuksessa

Opetin virttä 499, *Jumalan kämmenellä*, ensimmäistä säkeistöä. Opettamisessa käytin visuaalisena havainnointivälineenä piirustuksia, jotka piirsin siinä hetkessä lasten edessä. Kun olin opettanut tekstin, opetin melodian kaikulaulu-metodilla ja näytin kuvaa. Viimeisenä pyysin lastenohjaajia viittomaan heille tutut ja heidän käytössään olevat lauluviittomat virteen.

Aloitin opettamalla virren tekstin. Piirsin jokaiselle säkeelle ydin ajatuksen, joka oli hahmotettavissa sanoista. Esimerkiksi ensimmäiselle säkeelle piirsin kämmenen, jossa seisoi lintu. Jokainen kuva oli omalla paperillaan. Jokaisen kuvan kohdalla lausuin kuvaan kuuluvat sanat eli ensimmäistä piirustusta piirtäessäni sanoin: *Jumalan kämmenellä ei pelkää lintunen*. Sitten selitin kuvien merkitystä ja oman tulkintani virren sanomasta lapsille. Esimerkiksi, että tässä on leikisti Jumalan kämmen ja kämmen on käden osa, joka on tässä. Konkretisoin virren tekstin piirtämisen ja sanojen selittämisen kautta. Piirsin neljä kuvaa⁴⁵. Joka säkeelle yhden kuvan. Kun kuva oli valmis sanoin vielä kuvaan kuuluvan säkeen sanat ja pyysin lapsia toistamaan perässä sanat. Sitten jatkoin seuraavaan säkeeseen samalla kaavalla. Tilanteen runko oli karkeasti seuraava:

1. Sanoin säkeen sanat.
2. Piirsin siitä kuvaa ja selitin samalla tekstin merkitystä.
3. Sanoin säkeen sanat uudelleen.
4. Ja jatkoin seuraavaan säkeeseen samalla.

Asetin kuvat järjestykseen 1–4 ja näytin kuvaa yksi ja opetin sanat kaikutekniikalla, jossa minä sanon ensin malliksi ja lapset toistivat kuulemansa ilman melodiaa. Näin toimittiin jokaisen kuvan kohdalla edeten kuvaan neljä. Teksti luettiin lähes keskeytyksettä alusta loppuun rauhallisella rytmillä yhden kerran.

⁴⁵ Liite 1

Melodian opetin kaikulaulumetodilla näyttäen samalla laulettuun säkeeseen tarkoitettua kuvaa. Lauloin lyhyitä jaksoja laulusta rauhallisella tempolla. Lauloin malliksi ensin

Jumalan kämmenellä ja lapset toistivat säkeen Jumalan kämmenellä.

Ei pelkää lintunen ja toisto.

Jumalan kämmenellä ja toisto.

Ei pelkää ihminen ja toisto.

Kaikille tilaa riittää ja toisto

Kaikille paikkoja on ja toisto.

Jumalan kämmenellä ja toisto.

Ei kukaan ole turvaton ja toisto.

Otettiin liike mukaan muistin vahvistamiseksi. Laulettiin laulut kerhon omien viittomien avulla. Lastenohjaaja tuli näyttämään viittomat.

Aluksi näytin esimerkillä, miten kädet laitetaan ensimmäiseksi viittomaksi ja sitten Lähdettiin laulamaan koko laulu ilman pysähdyksiä.

Havainnot:

Lasten mieltivät, sitä miten lintu uskaltaa olla kämmenellä. Yksi lapsista mainitsi linnun uskaltavan tulla käteen, jos on linnun siemeniä. Joku lapsista hymyili leveästi kohdassa Jumalan luomasta turvasta. Kahden lapsen mielestä laulu tuntui kivalta, kun sitä kysyn. Lapset eivät vastanneet mitään esittämiini kysymyksiini, kun kysyin, mitä laulusta tuli mieleen ja mikä siinä laulussa oli kivaa.

Lastenohjaajien mielestä opetusmenetelmät olivat selkeitä ja helposti omaksuttavia. Heidän mielestään lapsille jäi kuvan avulla sanat helpommin mieleen. Erityislapsille olisi ohjaajan mukaan paljon apua näistä opetustavoista ja muutenkin he kokivat tästä olevan apua virsien opettelussa. Osalle lapsista virsi 499 oli vieras ja osalle tuttu. Tätä virttä ei ollut vielä laulettu kerhossa. Lapset osoittivat kiinnostusta piirrettyihin kuviin. Lastenohjaajan mielestä näillä keinoilla lapset oppisivat varmasti uuden virren tai laulun. Omat havainnot: Lapset assosioivat selittämiäni kuvia itselleen selväksi. Esimerkiksi, kun kerroin käden osasta, kaksi lapsista kokeili omaan käteensä samoja liikkeitä, joita itse tein

selittäessäni. Osa lapsista puhui äänen asioita, joita huomasi kuvasta tai kysyivät jonkin tarkentavan kysymyksen. Lapset seurasivat erittäin tarkasti opetusta ja elivät mukana joka hetki kokonaisvaltaisesti ilmeillään ja kehon kielellä.

Osa lapsista sanoi sanat ja osa kuunteli, kun kävin tekstin läpi kaikutekniikalla. Heidän puheensa oli vielä pieniäänistä ja varovaista.

Kaikulaulua laulettaessa lapset pärjäsivät yllättävän hyvin melodian ja viittomien kanssa. He pystyivät osittain laulamaan mukana ja viittomaan samanaikaisesti. He pystyivät laulamaan ensimmäisen säkeen viittomien kanssa ja sen jälkeen heillä liikkuvat pelkät huulet tekstin oikein, ääntä ei kuulunut. Yllätyin kuitenkin heidän kiinnostuksestaan ja rohkeudestaan opetella laulua.

Ohjaajat olivat iloisia ja innostuneita opetusmenetelmistä sekä osallistumisestani heidän kerhoonsa.

5.3 Toinen opetuskerta 29.9.2020

Kerhoon tuli lisää lapsia paikalle ja he tulivat siis ensimmäistä kertaa lauluopetushetkeen. Päätin pysyä suunnitellussa ohjelmassa. Paikalla oli kuitenkin niitäkin, jotka olivat olleet ensimmäisellä opetuskerralla paikalla. En myöskään pyytänyt huoltajilta lisää kuvauslupia. Videolla oli sitten sama ryhmä kuin aiemmin ja lisäksi kaksi muuta, jotka saivat tähän kertaan uuden kuvausluvan.

Laulettiin vertailulaulu virsi 498, *Nyt kulkee halki korpimaan*, ensimmäinen säkeistö äänitteen kanssa hyvin minimaalisella ohjauksella.

Opetin virren 499, *Jumalan kämmenellä*, ensimmäisen säkeistön edellisellä kerralla piirretyistä kuvista vielä kertauksena. Kaikulaulatus ja tekstin toistamista lukijan perässä.

Opetin uuden virren 921: *Leipä elämän*, ensimmäisen säkeistön. Käytin havainnointivälineenä leipää ja käytin piirileikkiä laulun rakenteen hahmottamiseen sekä kaikulaulamista melodian opettamiseen.

5.3.1 Äänitteen kanssa virren 498:1 laulaminen versio kaksi

CD-soittimelta kuuluivat virren 498 ensimmäinen alkusoitto ja selkeä säestys. Muistutin nopeasti laulun alkusanat: *Nyt kulkee halki korpimaan*. Lauloin lasten edessä laulua mukana selkeästi. Lauloimme vain yhden säkeistön, kuten ensimmäiselläkin kerralla.

Ohjaajien havainnot: Lapset muistivat ja olivat oppineet edellisestä kerrasta virren 498 mielikuvia. Lapset keskittyivät hyvin.

Lasten havainnot: Laulu tuntui lapsista kivalta ja se toi mieleen yhdelle lapselle korpimetsän ja kuinka se korpi menee sinne metsään. Laulussa oli se kivaa hänen mielestään, *kun se korpi menee sinne mettään*.⁴⁶

Omat havaintoni lapsista: Lapset kuuntelivat tarkasti ja seurasivat suun liikkeitäni ja yrittivät matkia laulun sanoja suullaan. Yksi selkeästi vanhimman oloinen lapsi näytti hyräilevän virttä. Nuoremmat lapset keskittyivät katsomaan kasvojani. CD-levyn jumittaminen oli odotettavissa ja se ei enää niin häirinnyt lasten keskittymistä. Lauloimme laulun loppuun rytmissä. He olivat jo vähän vapautuneempia, koska tilanne oli jo hieman tuttu. Lasten keskittymistä häytti hieman kännykän renkuttava soittoääni kesken laulun. He pitivät minua jo vähän tuttuna ja esittelivät kauniita paitojaan. Yksi aktiivinen ja tarkkaavainen lapsi erotti CD:ltä korpiteman.

5.3.2 Kahden opetusmenetelmän käyttö virren 499:1 opetuksessa

Havainnointivälineenä käytin ensimmäisellä opetuskerralla piirrettyjä kuvia sekä tekstin ja melodian opettamiseen kaikulaulumetodia eli toistoa. En selittänyt kuvien merkitystä. Aloitin opetustilanteen kaiuttamalla tekstiä ja näyttämällä kuvia oikeassa järjestyksessä. (Liite 1) Nyökkäsin toistojen merkiksi ja lausuin äänettömästi toistettavat sanat yhdessä lasten kanssa.

Näytin kuvaa 1. ja sanoin:

Jumalan kämmenellä. Lapset vastasivat: *Jumalan kämmenellä.*

Ei pelkää lintunen. Lapset vastasivat: *ei pelkää lintunen.*

⁴⁶ Lasten ja ohjaajien kommentteja on tässä luvussa merkitty kursivilla.

Näytin kuvaa 2. ja sanoin koko säkeen.

Jumalan kämmenellä ei pelkää ihminen. Lapset vastaavat: *Jumalan kämmenellä ei pelkää ihminen.*

Seuraavissa säkeissä jatkoin samalla lailla koko säkeen toistoa ja kuvan näyttämistä.

Opetin melodian sanojen kanssa kaikulaululla. Tarkastin laulun aloitusäänen pianosta, jotta laulaisin oikealta sävelalueelta.

Näytin kuvaa ja lauloin siihen kuuluvan melodian ja sanat lyhyissä jaksoissa rauhallisella tempolla.

Näytin kuvaa 1. ja lauloin:

Jumalan kämmenellä. Lapset lauloivat: *Jumalan kämmenellä.*
Ei pelkää lintunen. Lapset lauloivat *ei pelkää lintunen.*

Näytin kuvaa 2. ja lauloin puoli säettä.

Jumalan kämmenellä. Lapset lauloivat: *Jumalan kämmenellä*
ei pelkää ihminen. Lapset vastaavat: *J ei pelkää ihminen.*

Näin etenimme säkeistön loppuun saakka.

Lapset havainnoivat kuvia ja muistivat heti, että tuo laulu laulettiin edellisellä kerhokerralla. Lapset seuraavat innokkaasti kuvia. Lapset huomasivat virheeni opetuksessa ja korjasivat sen oikeaksi. Lapsille tuli mieleen tästä se, että he käyttävät laulua kerhossa. Laulu tuntui kivalta. Yksi lapsi sanoo, että laulussa on se *kivaa, kun Jumala, Jumala, isäntä suojelee.*

Ohjaajien havainnot: Laulujen oppimisesta he havainnoivat, että lapset muistivat edellisen kerran mielikuvat laulusta, keskittyivät ja muistivat viime kerrasta. Lapset vaikuttivat aidon kiinnostuneilta. Tämä menetelmä tekisi heidän mukaansa mielekkäämmäksi uuden laulun opettelu kertausten ja kuvien kanssa ja siten auttaisi päiväkerhotyötä. Kerhossa kuukausittain vaihtuvat alku- ja loppuvirret voisi opetella tällä menetelmällä. Siitä olisi apua myös erityislapsille ja kielellisistä ongelmista kärsiville.

Lastenohjaaja koki, että puhuin hyvällä tyylillä opetustilanteissa. Haastattelukysymysten vastauksissa ilmeni, että opetusmenetelmät olivat kivoja, osallistavia ja auttoivat hahmottamaan laulujen sanomaa paremmin. Samoin lastenohjaaja koki kuvien

helpottavan laulujen muistamista, samoin asioiden kertaaminen helpottaa lauluun yhtymistä. Menetelmä tuntui selkeältä ja johdonmukaiselta.

Lapset seurasivat innokkaasti opetustani. Laittaessani kuvat vierekkäin uudelleen oikeaan järjestykseen tekstin kertaamisen jälkeen, lapsia alkoi naurattamaan, kun laitoin jonkun kuvaan väärään paikkaan. Tämän virheen johdosta huomasin kuinka hyvin lapset muistavat laulun tarinan kulun. Säkeiden välissä, kun vaihdoin kuvaa, tuli siitä luonteva hengitystauko. Laulun loppuosassa kaksi lasta ylevinä laulavat toisiaan katsellen laulun aivan oikein. Lapsen lausahdus ”isännän suojelusta” osoittaa, kuinka ytimekkäästi hän ymmärsi laulun sanoman. Sanoma oli varmasti jäänyt mieleen ensimmäisen opetuskerran tilanteessa. Lasten laulaminen sujui jo tottuneesti ja todella hyvin. Koin, että he pitivät piirustuksistani. Opetushetkessä oli esillä oppimisen iloa ja paljon ilon ilmapiiriä.

5.3.3 Kolmen opetusmenetelmän käyttö virren 921:1 opetuksessa versio yksi

Käytin havainnointivälineenä oikeaa leipää, viittomia sekä laulun rakennetta kuvaavaa piirileikkiä sekä kaikulaulatusta.

Kävin läpi laulun tekstin merkityksen. Otin esille leivän ja sanoin: ”Tässä laulussa puhutaan leivästä.” Kysyin jotain lapsilta ja he heti vastasivat aktiivisesti. Annoin osan lapsista haistaa leipää. Olin koko ajan vuorovaikutteinen lasten kanssa ja seurailin, miten he ovat mukana. Rohkaisin ja kannustin tarvittaessa.

Leipä elämän, leipä elämän

Lapset toistavat: *Leipä elämän, leipä elämän*

Viitoin kädellä tulemaan luokse- liikettä ja heilutin päätäni ei-ei ja sanoin hän ei näe nälkää.

Joka luokseni käy, hän ei näe nälkää

Lapset toistivat: *Joka luokseni käy, hän ei näe nälkää*

Näytin leipää ja sanoin: *Leipä elämän*

Lapset toistivat: *Leipä elämän*

Virren 921 opettamisessa käytin melodiarakenteen ilmentämistä liikkeellä.

Muodostimme kaksi piiriä. Laulu laulettiin kaksi kertaa läpi piirissä aikuisten voimin. Laulun rakenne on ABA eli alussa ja lopussa on samanlainen melodia ja teksti ja keskiosa eli B-osa on täysin erilainen ja eri pituinen kuin A-osa.

A-osassa pyörittiin piiriä ympäri *Leipä elämän* ja vaihdettiin suuntaa *Leipä elämän*
B-osassa käveltiin piirin sisään ja laulettiin *Joka luokseni käy*
ja peruutettiin piirin keskelle ja laulettiin: *Hän ei näe nälkää*

Lasten havaintoja: Lapset eivät vastanneet kysymykseeni, miltä laulu tuntui. Sen sijaan sain vastauksen, että laulusta tulee mieleen leipä.

Lastenohjaaja koki, että opetusmenetelmä auttoi konkretisoimaan materiaalien avulla hengellisten laulujen vaikeaselkoisuutta ja niissä käytettyjä vertauksia, kuten ”elämän leipä”. *Opetus ei mene yli hilseen*. Lisäksi hänen mielestään uusien virsien opettelemisessa oli apua leikistä ja näin opetus tuntui mielekkäämmältä. Lapset olivat heti mukana laululeikissä.

Havaintojani: Lapset seurasivat tarkasti opetustani. En osannut kertoa merkitystä konkreettisesti sanoitetulle säkeelle: *Joka luokseni käy* ja oletan sen vaikuttaneen osaltaan siihen, että tämän kohdan muistaminen oli heille haasteellista. Säkeen lopun osasin kuvata: *hän ei näe nälkää*. Vaikeus tuli siinä, kun nämä kaksi aihetta yhdistyi samaksi säkeeksi. Virsi ei sopinut ihan kokonaan kaikulaulettaviksi, koska säkeiden väleissä oli yli terssin heittoa aloitussävelen ja päätössävelen kanssa.

Lauloin keskimmaisessa pitkässä säkeessä liian korkealta sävelkorkeudelta toistuvasti ja sen vuoksi siihen oli kenenkään vaikea yhtyä. Toteutin piirileikin kuvion hankalasti ja yhdistin siihen liian monta asiaa.

Huomasin, etteivät lapset laula sellaisissa kohdissa, kun otan käyttöön liikkeen eli viittoman tai piirileikin liikkumisvariaatioin. Otin liian monimutkaisia liikkeitä laulun kanssa. Lasten oli vaikea oppia kuviot niin nopeasti, vaikka muuten laulun leikkiminen toi iloa ja vaihtelua musiikkihetkeen.

Menetelmä ei toiminut tässä opetuksen alkuvaiheessa.

5.4 Kolmas opetuskerta 2.10.2020

Tämä opetuskerta oli tärkein kerta, koska kuulin ja näin, miten lapset olivat oppineet laulut aiemmilla kerroilla. Lapsia oli 15 paikalla. Muutin videokuvausjärjestelyjä siten, että lapsia kuvattiin virressä 498 ja 921 opetustilanteen alussa ennen piirileikkiä. Tämän jälkeen lapsista tehtiin yksi yhtenäinen piiri. Koska kaikkia lapsia ei ollut lupaa kuvata, leikkutilanne vain äänitettiin. Videointi suunnattiin minuun, kun piirsin kuvia virteen 499. Lauoimme virren 498:1 CD-levyn säestyksellä sekä virren 499:1 käyttäen havainnointivälineenä tilanteessa piirtämääni kuvaa laulun säkeistä. Lopuksi opettelimme virttä 921:1 kaikulaulatuksen, symbolin, viittomien ja piirileikin avulla.

5.4.1 Äänitteen kanssa virren 498:1 laulaminen versio kolme

CD-levyltä kuului selkeä pianosäestyksellinen alkusoitto virteen 498. Lapsikuoro lauloi äänitteellä selkeästi. Lauoin reippaalla äänellä heidän edessään. *Nyt kulkee halki korpimaan Jumalan lapsen tie. Ja päivän matkan kerrallaan. Kotiin täältä vie.*

Lasten mielestä laulu tuntui kivalta. Mieli pide tuli monesta suusta. Yhden lapsen mielestä laulussa se oli mukavaa, *kun se korpi menee sinne mettään*. Lapset pitivät lapsikuoron äänestä.

Lastenohjaajan mielestä laulun oppimisessa CD-säestys on hyvä tukiväline muiden opetusmenetelmien jälkeen, toimii säestyksenä ja opettaa sävelen ja ei niinkään tekstiä. Toisen ohjaajan mielestä CD:n avulla ei opi niin helposti vaan laulun oppii kuvien avulla paremmin. Kolmannen ohjaajan mielestä CD:n avulla oppi kaikista huonoiten laulua verrattuna näihin muihin menetelmiin.

Huomaan, että vain kerhon vanhimmat lapset pystyivät osallistumaan lauluun jollakin tasolla vain ensimmäiset neljä sanaa. Pienimmät kerholaiset katselivat ja kuuntelivat keskittyneesti laulua. He eivät osallistuneet muulla tavoin lauluun. Lapsista osa seuraa kasvoiltani sanojen kulkua tarkkaavaisesti. Ujon oloinen lapsi rohkaistui ja lauloi mukana laulun alun. Levy jäi taas tutulla kohtaa jumittamaan ja lasten katseet kääntyivät äänen suuntaan.

Esittämiini kysymyksiin olisi varmasti tullut lisää vastauksia, ellen olisi kiirehtinyt seuraavaan lauluun. Lasten ilmeet olivat iloisia ja odottavia. Mielipiteen muodostaminen ei näyttänyt tuntuvan helpolta, kun lapsen piti osata ilmaista itseään ilman apuvälineitä.

5.4.2 Yhden opetusmenetelmän käyttö virren 499:1 opetuksessa

Käytiin laulun sanat läpi siten, että piirsin kuvan 1. ja lapset saivat sanoa virren sanat, jotka siihen kuvaan kuuluivat. Näin toistettiin joka kuvan (4 kpl) kohdalla. Piirtämisen jälkeen sekoitin kuvat väärään järjestykseen, jonka jälkeen lapset neuvoivat minulle kuvien oikean järjestyksen.⁴⁷(Liite 1. 2.10. kuvat) Näytin kuvaa ja aloitin kuvaan liittyvän säkeen lausumisen rytmissä ja lapset arvasivat loput kuvaan liittyvät sanat. Kokeilin näin osaavatko lapset jo sanat. Kyllähän he osasivat.

Lapset lauloivat pienellä avustuksella virren yhdessä ilman kaikulaulatusta läpi. Näytin aina laulettavaa kuvaa samalla. Avustin ja rohkaisin heitä laulamaan ilmeillä ja kehonkielellä.

Laulu laulettiin vielä toisen kerran läpi, niin etten laulanut yhtään mukana. Hieman elin tekstiä suun kanssa mukana. Näytin samalla laulettavia kuvia.

Joku lapsista assosioi yhden kuvan kohdalla, että *Lintu on käärmeen päällä*. Piirtämäni kämmen muistutti hänelle käärmettä. Kun piirrän, lapset huutelivat ja arvailivat innokkaasti mitä piirsin. Tuli myös kysymys, miksi piirtämälläni tikku-ukko-ihmisellä ei ollut maha. Tuo mahan puuttuminen jäi heitä kovasti askarruttamaan. Eräs lapsi arvasi heti piirtämisen alussa, mitkä sanat siihen tulee ja kun sitä ihmettelin hänelle, niin hän sanoi:

Me tiedetään se koska sää olit ennenki tehnyt, nii me tiedetään se nytteki.

Ohjaajien havainnot lasten oppimisesta tilanteessa piirretyn kuvan kanssa:

Heidän mielestään opetustapa oli mieleenpainuva ja lapset oppivat todella hyvin, suorastaan parhaiten. Kuvat konkretisoivat sanoja ja toimivat lapsille muistin tukena.

⁴⁷ Liite 1

Kolmannella opetuskerralla lapset lauloivat sujuvasti koko *Jumalan kämmenellä laulun* melodian kanssa.

Tekstin läpikäymisen kohdalla lapset yllättivät eksaktilla muistamisellaan. Lapset osasivat järjestellä kuvat tarkasti oikeaan järjestykseen nopeasti. Minulla tuli laulun sanoja muistutettaessa itselle virhe ja ohjasin lapsia väärin sanomaan, mutta he eivät seonneet minun suunliikkeistäni vaan sanoivat ja lauloivat tekstin oikein.

Tässä vaiheessa oli erityisesti oppimisen riemua. Oli mahtavaa kuunnella, kun lapset tavoittelivat laulaessaan eri intervaleja ja osasivat laulun laulaa oikein niin rytmisesti kuin sanallisestikin. Lapset oppivat hienosti. Oli hienoa katsoa työn tulosta. Kun sanoin lapsille, että lauletaan Jumalan kämmenellä, he vastasivat välittömästi: *Helppo!*

Lastenohjaajat elivät niin tilanteessa mukana, että he alkoivat vastailemaan lasten puolesta lapsille esitettyihin kysymyksiin.

5.4.3 Kolmen opetusmenetelmän käyttö virren 921:1 opetuksessa versio kaksi

Opeteltiin virttä 921:1 symboliesineen, laululeikin ja viittomien avulla. (Liite 3) Käytin leivän korppua havainnointivälineenä. Sama leipä oli edellisellä kerralla käytössä. Rapistelin ruskeapaperista leipäpussiani ja muistuttelin, mitä uutta laulua viimeksi opeteltiin.

Näytin leipää ja sanon:

Leipä elämän. Lapset toistavat perässä: *Leipä elämän.*

Joka luokseni käy hän ei näe nälkää. Viiton

Lapset sanoivat sanat samaan aikaan kuin puhuin eivätkä toista.

Näytän leipää ja sanon: *Leipä elämän.* Lapset vastasivat: *Leipä elämän.*

Lauloin melodian ilman kaikulaulatusta yhdessä. Näytin säkeisiin liittyvää symbolia ja viittomia laulettaessa.

Virren 921 melodiarakenteen ilmentäminen piirileikillä

Muodostimme ison piirin ja lauloimme laulun neljä kertaa läpi piirissä samoin kuvioin kuin edellisellä kerhokerralla.

A-osassa pyörittiin piiriä ympäri *Leipä elämän* ja vaihdettiin suuntaa *Leipä elämän*

B-osassa käveltiin piirin sisään ja laulettiin *Joka luokseni käy*

Peruutettiin piirin keskelle ja laulettiin: *Hän ei näe nälkää*

Mentiin leikki neljä kertaa läpi, jotta se alkaisi sujumaan. Lapset lauloivat hiljaisesti, koska liikkeisiin meni paljon huomiokykyä.

Lasten havaintoja: Heti laululeikin päätteeksi yksi lapsista sanoi: *Tää on nii hankala laulu*. Joku lapsista muisti heti tilanteen alussa leipäpussia rapisteltuani, että laulu oli leipälaulu. Lapsi sanoo leipää haistettuaan, että *mamman leipä on homeessa*. Symboliesine laittaa lapsen heti luomaan mielikuvia, mihin se asia liittyy.

Lastenohjaajan mielestä esine ja viittomat auttoivat lasta muistamaan sanat paremmin ja he oppivat nopeasti uudet laulut. Esineestä jäi laulun nimi mieleen, mutta ehkä he eivät oppineet yhtä hyvin kuin kuvien kanssa. Liike ja viittomat konkretisoivat laulua ja siten ne luovat hyvän muistijäljen. Kuitenkin usein opitaan ensin liikkeet ja sen jälkeen laulu. Yksi lastenohjaajista otti kantaa siihen, kuinka korkealta lauletaan, ettei hän pysty kuin matalalta laulamaan.

Omat havaintoni: Lapset osasivat sanat helposti, kun kävimme tekstin läpi alussa. Melodiaa he tapailivat varovasti. Lapset olivat hyvin mukana tilanteessa ja osallistuvat lauluun. Piirileikissä lapset pystyivät laulamaan aina sanat *Leipä elämän*. B-osan sanoja he eivät laulaneet. Lauloin sitä toistuvasti liian korkealta. Huomattuani sen madalsin sävelkorkeutta ja siten jotkut pystyivät osallistumaan lauluun.

Tämä opetusmenetelmä oli kokonaisuudessaan liian monimutkainen ja eteni liian vähillä toistoilla. Menetelmä jäi kakkoseksi. Tämäkin metodi oli parempi kuin äänitteiden avulla laulaminen ilman tukitoimia. Tätä menetelmää pitää vielä kehittää ja miettiä sen paikkaa jatkossa, mitä oppimisen vaihetta se tukisi parhaiten (pitkäkestoinen muisti jne.).

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Kolmen opetusmenetelmän toimiminen opetustilanteessa

Miten kolme erilaista opetusmenetelmää toimii virsien opetuksessa seurakunnan päiväkerhossa?

Tutkimustulos 1: Paras oppimistulos saavutettiin, kun laulun opettaminen aloitettiin yhdellä opetusmenetelmällä ja lisättiin päälle toinen ja kolmas menetelmä.

Tutkimustulos 2. Kahta tai kolmea menetelmää voi käyttää samanaikaisesti, kunhan ensimmäinen/aiempi vaihe on automatisoitunut. Esimerkiksi sanat osataan ulkoa. Oppiminen pysähtyi, kun lapsi ei ymmärtänyt tekstin metaforaa eli sen merkitystä.

Yksittäisiä huomioita eri/ rinnakkaisten opetusmenetelmien käytöstä.

1. Toimiko liike opetusmenetelmänä?

Liike ja laulu yhdessä eivät jäsentyneet lapselle samanaikaisesti. Liike toimi rikastuttavana tekijänä laulun ilmaisussa myöhemmässä vaiheessa, kun ensin teksti ja melodia oli opittu.

En saanut myönteistä oppimistulosta liikkeen käytöstä virren opettamisesta, koska liitin siihen sekä liikkeen, symbolin, sekä melodian yhtä aikaa.

2. Toimiko havainnointivälineen käyttö opetusmenetelmänä?

Havainnointiväline toimi hyvin virren opetuksessa. Se konkretisoi tekstin sisällön lapselle ymmärrettävään muotoon. Symboli toimi lisäksi muistin vahvana tukena.

Ymmärrettävä teksti ja sitä selkeästi kuvaava havainnointiväline toimivat yhdessä.

Lapsi sai rikkaamman kosketuksen virren hengelliseen sisältöön havainnointivälineen avulla verrattuna äänitteeltä mukana kuunneltuun versioon.

Erityisen tehokas havainnointiväline oli opetustilanteessa piirretyt kuvat. Piirtämisen seuraaminen aktivoi lasta kokonaisvaltaisesti ja lisäsi opetushetken vuorovaikutteisuutta.

3. Toimiko kaikulaulu opetusmenetelmänä?

Kaikulaulu oli mainio menetelmä sekä sävelen, että tekstin oppimiseen.

Selkeä melodia ja konkreettiset sanat yhdessä aktivoivat lasta oppimaan nopeasti vähillä toistoilla.

Opetettavan virren täytyy melodialtaan soveltua toistettavaksi lyhyinä säkeinä. Oli haasteellista roolittaa yksin ohjaavana henkilönä esilaulajan ja lasten lauluvuorot. Lauloin liian korkealta välillä ja kukaan muu ei voinut yhtyä lauluun.

Toimivin opetusmenetelmäyhdistelmä oli kaikulaulu ja havainnointiväline, ne tavoittivat lapsen ja he osallistuivat lauluun innokkaasti.

Oppivatko lapset virttä?

Lapset osasivat kolmannella opetuskerralla virret eri tavalla keskenään.

498:1 Nyt kulkee halki korpimaan _____täältä vie. Kaksi lasta hapuili suulla virren sanoja. Osaaminen oli lähes mitätöntä, melodiaa ei kuulunut lainkaan. Lasten ilmeet olivat ihmettelevän passiivisia. Toistojen vähäisyydenkin vuoksi tuntuma lauluun jäi hyvin ohueksi. Tilanteen seuraamien oli tarkkaavaista, kuitenkin heidän kasvonsa olivat totiset ja kyllästyneen oloiset. Lapset saivat kuitenkin kuulokuvan laulusta äänitteen välityksellä levyn jumittumisineen. Oppiminen oli vähäistä verrattuna muista opetusmenetelmistä saatuihin oppimiskokemuksiin.

499:1 Lapset osasivat koko laulun täsmälleen oikeilla sanoilla. Virren rytmi ja melodia olivat tunnistettavia. He lauloivat ilman säestystä tilanteessa piirrettyjä kuvia katsomalla. Lasten onnelliset, innokkaat ilmeet ja äänet valtaa tilan. Sydän auki, keho auki, virren laulamisen voimasta.

921:1 Leipä, elämän, leipä elämän. -----, Leipä elämän. Lapset oppivat virren sanat ja melodian vain A-osista: eli he lauloivat tekstin *Leipä elämän* oikein. Lapsen toteamus osui ytimeen. *Hankala laulu*. Aktiivista yrittämistä, ei paljoa onnistumisen iloa.

Havainnot yhteistyön näkökulmasta.

Kanttorin ja lastenohjaajien yhteistyön voima näkyi jo tässä tutkimuksessa toisen osaamisen arvostamisessa ja ammattiosaamisen laajentumisena molemmin puolin. Työn mielekkyys ja merkityksellisyys kasvoi.

Kanttori on näillä menetelmillä virsiä opettaessa alullepanija ja oletettavasti myöhemmässä vaiheessa pelkkä koordinoija ja mentori. Tämä siksi että lastenohjaajat alkavat mahdollisesti pärjäämään keskenään virsiopetuksessa, kun kanttori on ensin tukenut kerhotilanteessa melodian oppimista.

Näkisin kanttorille tehtävän johtaa kaikulaulua virren opetushetkessä, jotta oikean melodian oppiminen selkeytyy. Lisäksi kanttori voisi toimia esimerkkilaulajana, ja lastenohjaaja vastaisi kuorona lasten kanssa toiston. Kaikulaulun käyttäminen virren opetuksessa vaatii musiikillista osaamista lapselle sopivan äänialalta laulamisenkin vuoksi.

Opetusmenetelmien hyödyistä päiväkerhossa lastenohjaajille.

Haastattelukysymysten vastauksissa ilmeni, että opetusmenetelmät olivat kivoja, osallistavia ja auttoivat hahmottamaan laulujen sanomaa paremmin. Samoin lastenohjaaja koki kuvien helpottavan laulujen muistamista. Myös asioiden kertaamisen merkitys oli suuri ennen lauluun yhtymistä. Menetelmät tuntuivat selkeiltä ja johdonmukaisilta. Ohjaajien mielestä erityislapsille ja kielellisistä ongelmista kokeville olisi apua näistä eri aisteja hyödyntävistä opetustavoista virsien omaksumiseen ja opettamiseen. He olivat kiinnostuneita opettamaan kuvan ja kaikulaulu-metodin avulla kerhossa säännöllisesti toistuvia lauluja.

Lapset muistivat hyvin havainnointivälineen avulla opetetut virret edellisestä kerhokerrasta. Lisäksi he vaikuttivat olevan niistä aidosti kiinnostuneita ja keskittyivät niiden avulla hyvin opetukseen.

Lapsista välittyi oppimisen riemua, kun Jumalan kämmenellä -laulu alkoi sujumaan oikein. Leipäpussin rapistelussa tuli ilo, kun tapahtuma oli tarpeeksi yksinkertainen. Tavoitin lapsen sielunmaiseman leikillä sekä tilanteessa piirretyillä piirroksilla.

Virsilauluun osallistuminen toimi lapselle henkisen ja hengellisen kasvun tukena. Tämä tuli ilmi esimerkiksi lapsen vastauksessa, kun kysyin mitä laulu toi mieleen: *“Jumala, Jumala...isäntä suojelee.”*

Tutkimustulos tiivistettynä: UUDEN JA OUDON LAULUN OPPII HELPOMMIN, KUN SE OPETETAAN ERI AISTIEN KAUTTA.

Virsilaulun ilo välittyi lasten kasvoilta ja se peilautui opetushetkessä olleisiin aikuisiin onnen tunteena. Musiikki sai puhua itse kunkin mielessä ja kehossa.

6.2 Lapsen osallisuuden mahdollistajat

Löysin mielestäni toimivan työkalun seurakunnan varhaiskasvatuksen musiikin opetuksen puutteiden korjaamiseksi. Avainsanoja ovat ammatillisen osaamisen jakaminen työalojen kesken, lapsen kehityksen huomioiminen opetustilanteen ja ohjelmiston suunnittelussa sekä työn suunnittelu pidemmälle aikavälille.

Suurin työ olisi nyt muuttaa omaa totuttua toimintatapaa. Näitä menetelmiä kannattaa lähteä toteuttamaan virsikasvatustyössä matalan kynnyksen taktiikalla rohkeasti. Päiväkerholaisista ei ole tarkoitus tulla uutta lapsikuoroa. Kuten tutkimuksessani käy ilmi, että sinnepäinkin tehty eri aisteja hyödyntävä opetusmenetelmien käyttö toi paremmat laulutulokset lapsilta kuin verrokkimenetelmällä toteutettu. Päinvastoin, ohjaajan virheestä tuli lapsille mahdollisuus loistaa ja vahvistaa omaa osaamistaan.

Päiväkerhotilanteessa olisi tavoitteena löytää osallisuuden taso. Tällöin lapsi pystyy osallistumaan lauluun osaamalla laulun sanat sekä osallistua melodiaan omalla äänellään loogisella rytmillä. Olen varma, että virren opettamiseen nähty vaiva, osoittautuu sen arvoiseksi. Työlle on tilausta. Lasten sivustakatsojan roolia virsilaulutilanteessa tulee muuttaa aktiivisen osallistujan rooliksi ja sen eteen on tehtävä työtä.

Seuraava vuoropuhelu kuvaa näennäistä tilannetta, joka on mahdollisesti edessä.

Ongelma 1. Yhteistyön kutsu

Kanttori: *Viihtiskö sitä nyt alkaa aktiiviseksi.*

Lastenohjaaja: *Se se oliski. Ei tämmösest oo ku voinu haaveilla. Mut suostuiskohan se meidän kans mitään tekemään?*

Ison seurakuntayhtymän lastenohjaaja: *Ei olis ikinä uskonu. Meinataaks ne laittaa lomaautuksille, kun ne keksii lisätyötä itselleen. Meillä on niin monta ryhmää, että miten tämä onnistuu? Keretäänpö suunnitella yhdessä ja miten tää nyt menee?*

Lapsi: Tää kerhos rupee käymään joku kanttori.

Ongelma 2. Lasten kehityksen huomioiminen virsien valinnoissa ja pidemmän jakson suunnittelu.

Kanttori: *Mitä ihmettä. Riittääkö muka yhden säkeistön opettelu näistä virsistä? Niitähän kannattaisi laulattaa niin, että siitä olisi hyötyä koko syyskaudeksi tai lukuvuodeksi?*

Lastenohjaaja: *Me tiedetään, mistä lauluista lapset tykkäävät, mutta miten jaksamme niitä samoja lauluja laulattaa?*

Lapsi: *Lauletaan Jumalan kämmenellä.*

Ongelma 3. Järkevän työnjaon onnistuminen.

Kanttori: *Minä mielelläni laulaisin, jos te leikkisitte tai mitä tässä nyt pitää tehdä.*

Lastenohjaaja: *Minä taas mieluummin voin piirtää ja olla tässä näitten lasten kans.*

Lapsi: *Toi kerhotäti leikkii meidän kans noi laulut ja mä haluaisin isona olla tollanen laulaja ko toi kuka ton tätin kans on välillä meidän kerhossa.*

Ongelma 4. Mitä tässä tapahtuukaan?

Kanttori: *Oikeastaan, kun käyn opettamassa melodiat kerhossa jakson alussa, niin sitten minun ei tarvikaan käydä siellä loppujen lopuksi usein ja tää tuntuu aika selkeeltä systeemiltä.*

Lastenohjaaja: *Tää on näppärää, kun lauletaan usein samaa laulua, eikä tarvitse aina miettiä, mitä tänään lauletaan. Yllättävää kyllä, ei tuo tunnu yhtään väsyttävältä laulaa tota Jumalan kämmenellä laulua, koska lapset osaa sen niin hyvin ja laulaa ihan innoissaan mukana.*

Lapsi: **JUMALAN KÄMMENELLÄ EI PELKÄÄ LINTUNEN. JUMALAN KÄMMENELLÄ EI PELKÄÄ IHMINEN. KAIKILLE TILAA RIITTÄÄ, KAIKILLE PAIKKOJA ON. JUMALAN KÄMMENELLÄ EI KUKAAN OLE TURVATON!**

Kun lasten laulu alkaa kuulumaan seurakunnassa, missä kaikkialla sitä voikaan kuulua?

6.3 Jatkotutkimusaihe

Jatkotutkimuksen aiheet kiteytyvät tässä tutkimuksessa olevien kolmen opetusmenetelmän syventävään kehittämiseen ja seurakunnan työalojen yhteistyön kehittämiseen.

“Moniaistiset menetelmät laulun opetuksessa.”

1. Kaikulaulumenetelmien kehittäminen laulun opettamisessa.
2. Kuvallisten menetelmien kehittäminen laulun opettamisessa.
3. Liikettä hyödyntävien menetelmien kehittäminen laulun opettamisessa.

“Kapeakatseisuudesta laaja-alaiseen yhteistyöhön.”

Eri työalojen ammatillisen yhteistyön kehittäminen seurakunnassa kirkon perustyön onnistumiseksi, jotta oman työalan ydintehtävä toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä toimintatapa loisi uusia työskentelytapoja seurakunnan tarpeisiin yhä tiukkenevien resurssien puitteissa.

Tutkimuksessa olisi hyvä ottaa selville, kuinka näitä menetelmiä hyödyntämällä saadaan parannettua työalojen yhteistyötä lapsen osallisuuden hyväksi. Alkaako lasten ääni kuulumaan päiväkerhon hartauksissa ja perhekirkoissa virttä laulettaessa. Tutkimuksessa pitää olla menetelmien koulutusta johtaville lastenohjaajille, johtaville kanttoreille ja kasvatustyöstä vastaavalle papille. Mahdollisesti myös heidän valitsemille alaisilleen.

Tutkimusta voi parantaa keskittymällä toimintamenetelmissä, jo hyväksi havaittuihin vaihtoehtoihin ja luoda niihin menetelmiin käyttökelpoista, yksinkertaista opetusmateriaalia. Kuten piirroskuvapankkia käytetyimpiin kerhossa laulettuihin virsiin ja äänitemateriaalia kaikulaulun opettamiseksi. Opetusmateriaali tukisi tutkittavia työntekijöitä saamaan opetusmenetelmät helposti käyttöön. Tutkimuksessa seurattaisiin päiväkerhoissa tapahtuvaa virsiopetusta, työalojen yhteistyöprosessia sekä lasten oppimista.

LÄHDELUETTELO

Kirjalähteet

Kirkkohallitus 2004:8. *Varhaisiän musiikkikasvatus seurakunnassa*. Gummerus, Helsinki ja Kirkkohallitus Helsinki.

Kirkkohallitus 2008. *Lapsi on osallinen*, kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirja. Toinen painos. Kirkkohallitus. Helsinki.

Kirkkohallitus 2013. *Lapset seurakuntalaisina- kehittämissasiakirja*. Helsinki. 42.

Kirkkohallitus 2015: 24. *Lapsi ja musiikki seurakunnassa*. Helsinki. 22.

Kivelä-Taskinen, Elina 2008. *Rytmiälyyn Pikku-kuplat*. Espoo. 12–14.

Paavilainen, Petri 2016. *Toimivat aivot*. Kognitiivisen neurotieteen perusteita. Edita, Helsinki. 128, 151.

Savimäki, Ismo 2017. *Lapsi- ja nuorisokuoron johtajan ABC-kirja*. Sulasol, Helsinki.
Suomen evankelis- luterilaisen kirkon virsikirja 2016. Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy, Helsinki.

Torri-Tuominen, Mari (toim.) 2010. *Kirkkomuskari*. Seurakuntien Lapsityön keskus, Lasten Keskus, Helsinki.

Torri-Tuominen, Mari (toim.) 2012. *Lasten virsi*. Helsinki.

Torri-Tuominen, Mari (toim.) 2015. *Kirkkomuskari 2*. Seurakuntien Lapsityön keskus, Lasten Keskus, Helsinki.

Torri-Tuominen, Mari (toim.) 2014. *Laula, leiki lasten virsi*. Seurakuntien Lapsityön keskus, Lasten Keskus ja Kirjapaja, Helsinki.

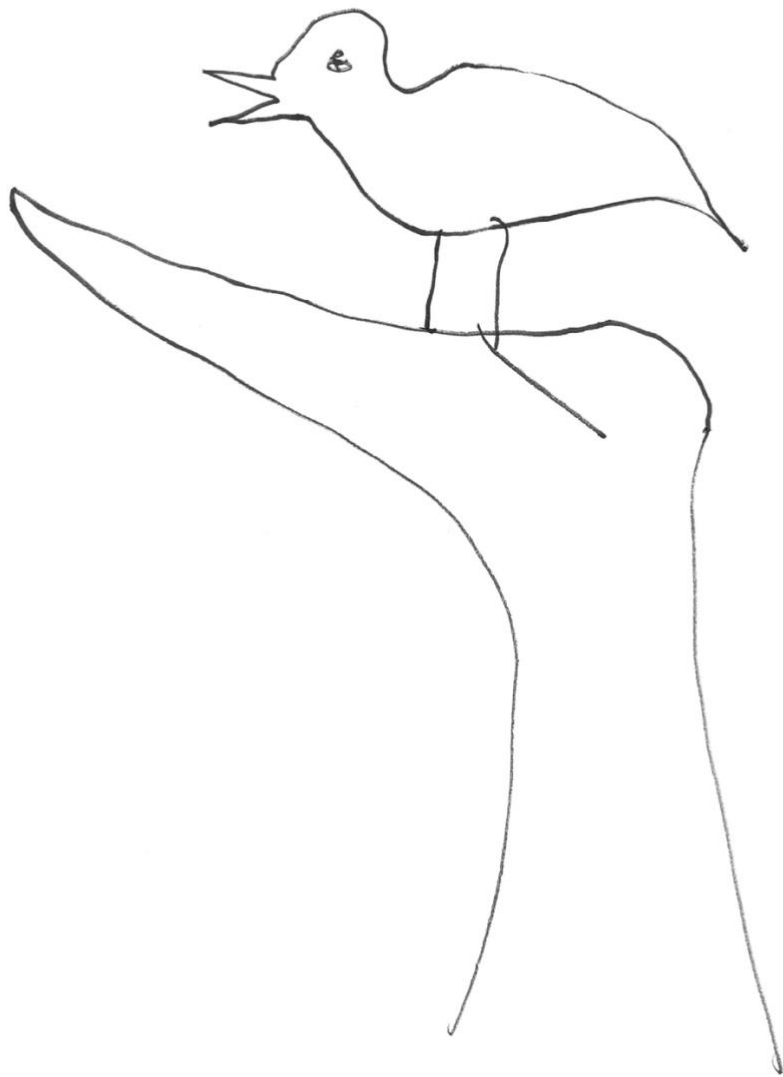
Hujala, Eeva ja Turja, Leena (toim.) 2011. *Varhaiskasvatuksen käsikirja*, PS-kustannus, Jyväskylä.

Internetlähteet

1. Laadullinen tutkimusmenetelmä, Grönfors, Martti ja Vilka, Hanna (toim.) 2011. *Laadullisen tutkimuksen kenttätutkimusmenetelmät*, Martti Grönfors, SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilka, Hämeenlinna. 5.
https://books.google.fi/books?id=F3oaCwAAQBAJ&printsec=copyright&hl=fi&source=gbs_pub_info_r#v=onepage&q&f=false,
Luettu 17.10.2020.
2. Päiväkerho, <http://www.sakasti.evl.fi>. Luettu 31.01.2018.
sakasti.evl.fi/päiväkerho, luettu 29.01.2018.
3. Seurakunnan lastenohjaaja,
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9CF39D6B861AE948C2257CEC00387DAB/\\$FILE/Osaava%20lastenohjaaja%202015.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9CF39D6B861AE948C2257CEC00387DAB/$FILE/Osaava%20lastenohjaaja%202015.pdf). Luettu 1.2.2018.
4. Lastenohjaaja, sakasti.evl.fi/lastenohjaaja. Luettu 8.2.2018.
5. Seurakuntaopisto,
https://www.seurakuntaopisto.fi/wp-content/uploads/2016/07/LASTENOHJAAJA_ops_7-6-2017.pdf >16.2.2018
6. Papunet, <http://www.papunet.fi> > luettu 2.5.2018
7. Virsikirja, <https://virsikirja.fi/> Luettu 17.10.2020.
8. Virsi 921:1, <https://virsikirja.fi/?s=921>. Luettu 17.10.2020.
9. Virsi 498:1, <https://virsikirja.fi/virsi-498-nyt-kulkee-halki-korpimaan/>. Luettu 17.10.2020.
10. Virsi 499:1, <https://virsikirja.fi/?s=499>. Luettu 17.10.2020.

LIITTEET

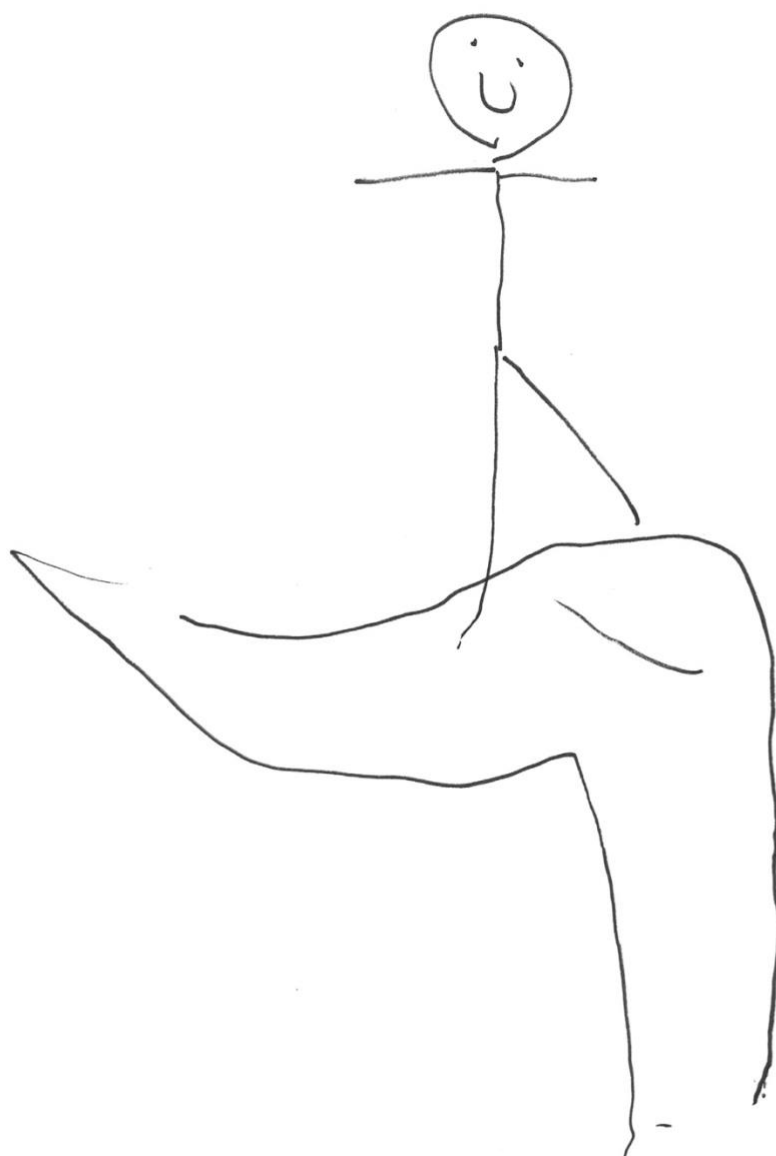
Liite 1 Piirroskuvat 1–8 virteen 499:1. 25.9.2020 ja 2.10.2020.

KUVA 1

JUMALAN KÄMMENELLÄ EI PELKÄÄ LINTUNEN

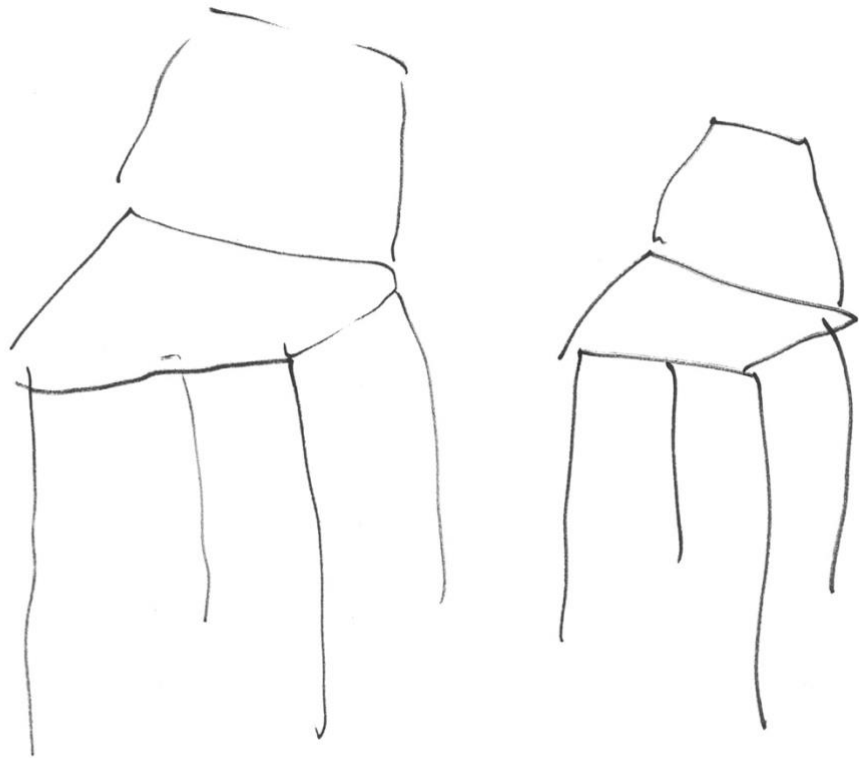
LIITE 1 PIIRROKSET : 25.9.2020 499:1

KUVA 2

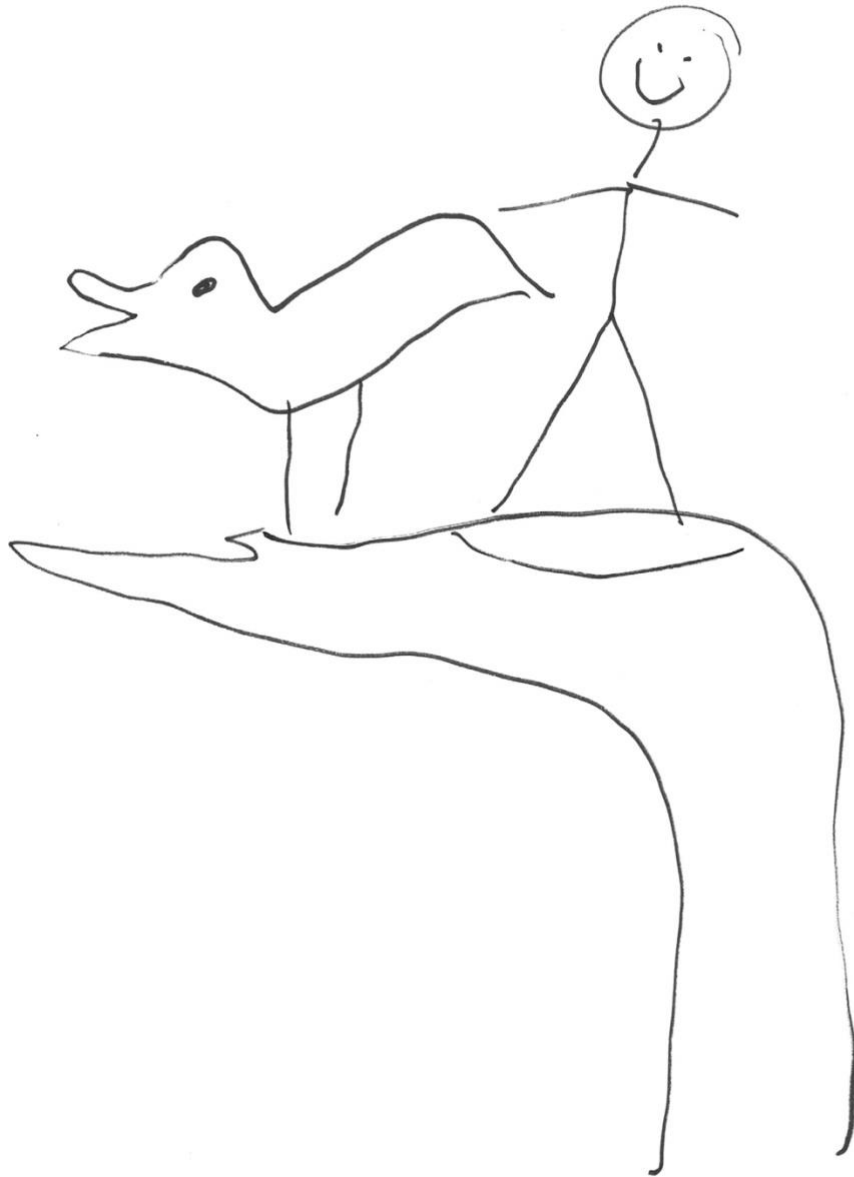
JUMALAN KÄMMENELLÄ EI PELKÄÄ IHMINEN

LIITE 1 25.9.2020 PIIRROS

KUVA 3 KAIKILLE TILAA RIITTÄÄ, KAIKILLE PAIKKOJA ON

25.9.2020 PIIRROS VIRTEEN 499:1

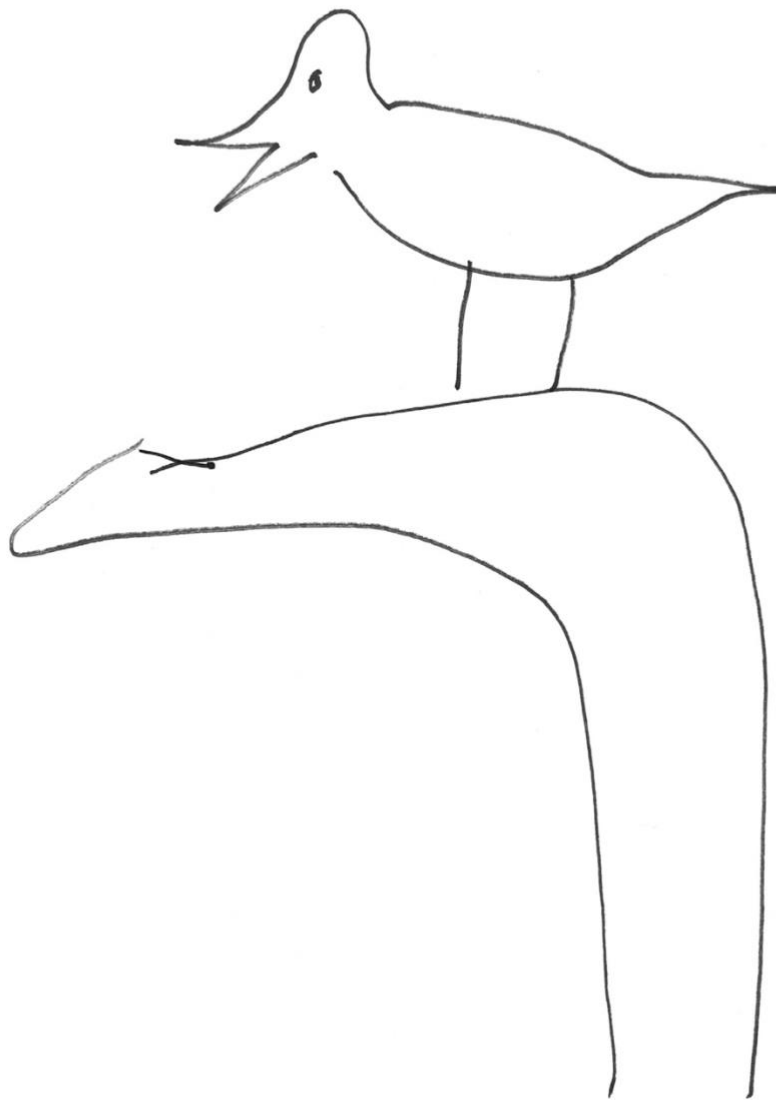

25.9.2020 PIIRROKSET

JUMALAN KÄMMENELLÄ EI KUKAAN OLE TURVATON

KUVA 4

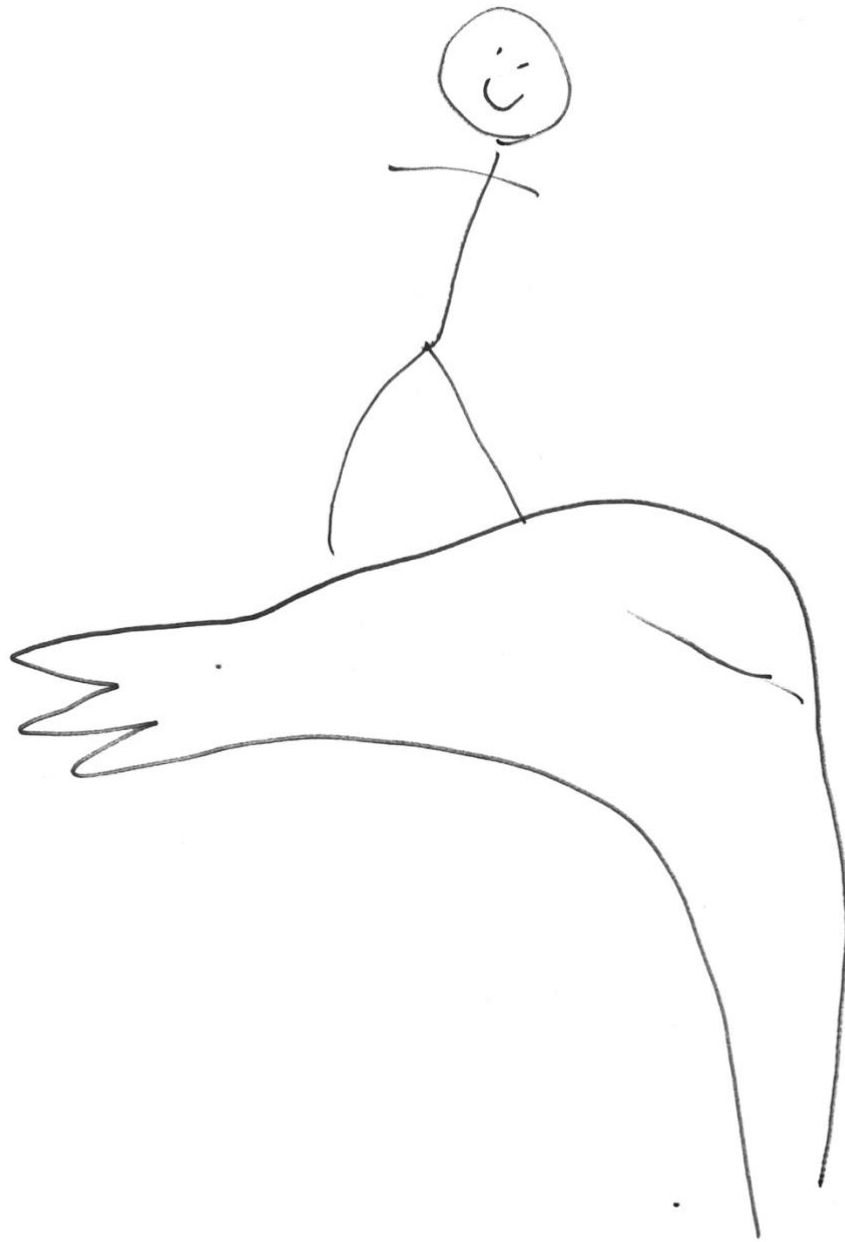
PIIRROS 25.9. VIRTEEN 499:1

2.10.2020

KUVA 5

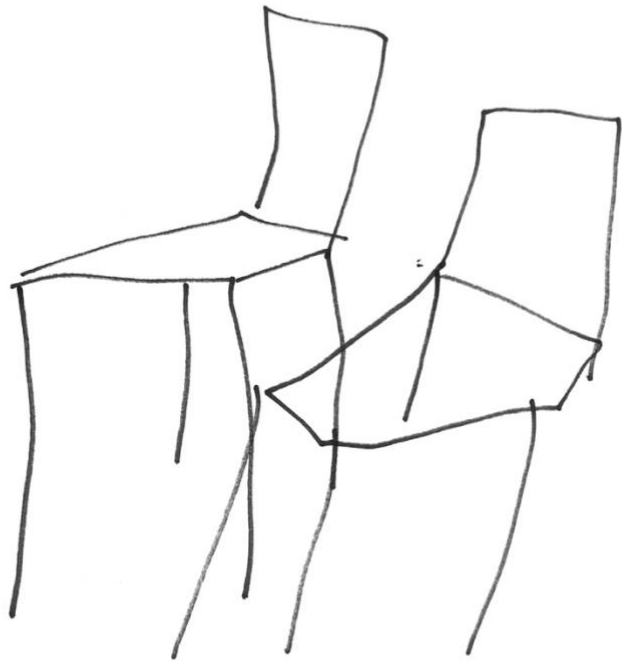
2.10.2020 JUMALAN KÄMMENELLÄ EI PELKÄÄ LINTUNEN

2.10.2020

KUVA 6

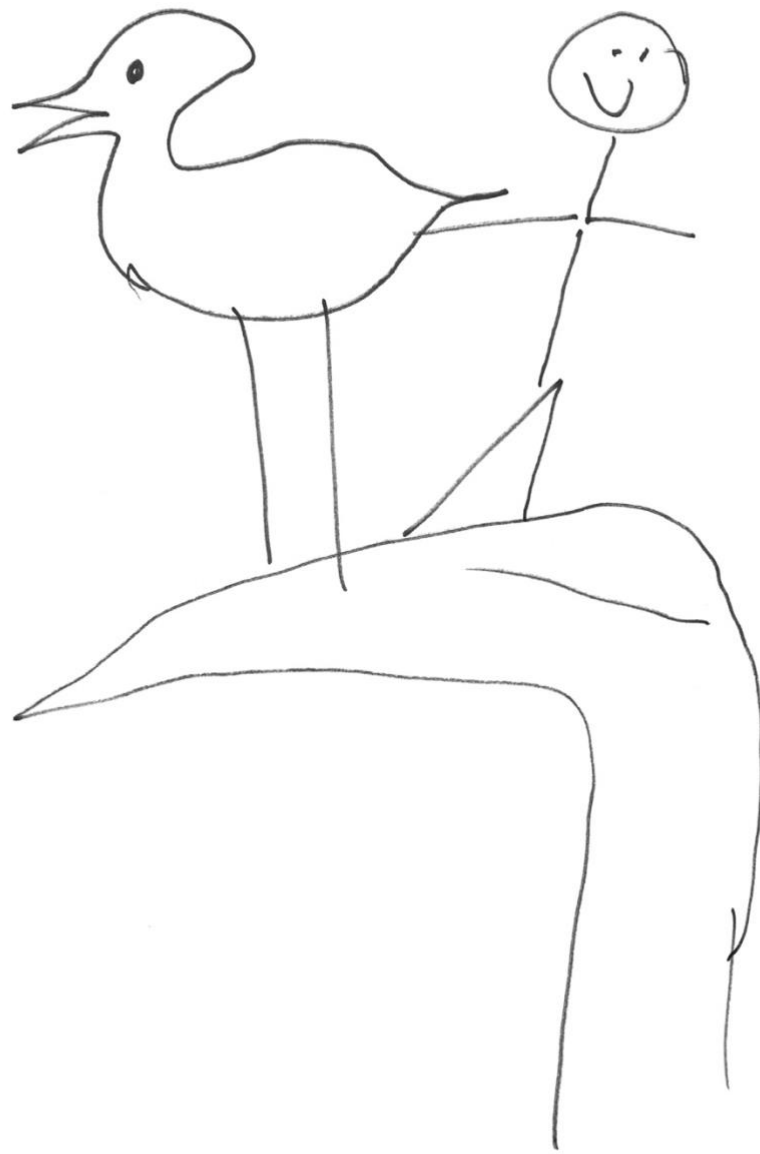
2.10.2020: JUMALAN KÄMMENELLÄ EI PELKÄÄ IHMINEN

2.10.2020

KUVA 7

2.10.2020. KAIKILLE TILAA RIITTÄÄ, KAIKILLE PAIKKOJA ON

2.10.2020

KUVA 8
2.10.2020. JUMALAN KÄMMENELLÄ EI KUKAAN OLE TURVATON.

Liite 2 Jumalan kämmenellä

1. Ju-ma-lan käm-me - nel - lä ei pel-kää
lin - tu - nen. Ju-ma-lan käm-me - nel - lä ei
pel-kää ih - mi - nen. Kai-kil - le ti - laa riit - tää,
kai - kil - le paik - ko - ja on. Ju-ma-lan käm-me-
nel - lä ei ku-kaan o - le tur - va - ton.

Pirkko Halonen 1968 (säk. 1). Virsikirjaan 1986. | Sävelmä: Pirkko Halonen 1968.
<https://virsikirja.fi/virsi-499-jumalan-kammenella/> >Katsottu 19.10.2020.

Liite 3 Leipä elämän

① Dm C Dm G ② Dm C

1. Lei-pä e - lä - män, lei-pä e - lä -

Dm G ③ Dm C Dm G

män. Jo-ka luok-se-ni käy, hän ei nä-e näl-kää.

④ Dm C Dm G Dm C Dm G

Lei-pä e - lä - män. 2. Läh-de e-lä-vän ve-den,

Dm C Dm G Dm C

läh-de e-lä-vän ve-den. Jo-ka us-koo mi-nuun,

Dm G Dm C Dm

ei jää ja-noon. Lah-de e-lä-vän ve-den.

Leipä elämän (Jag är livets bröd) | Joh. 6:35 mukaan Anders Gerdmar 1974, suom. Anna-Mari Kaskinen 1999, 2014. | Sävelmä: Anders Gerdmar 1974. <https://virsikirja.fi/virsi-921-leipa-elaman/> >Katsottu 19.10.2020.

Liite 4 Nyt kulkee halki korpimaan

1. Nyt kul-kee hal - ki kor - pi-maan Ju-
ma - lan lap - sen tie, vaan päi - vän mat - kan
ker - ral - laan se ko - tiin tääl - tä vie.

Anna-Maija Raittila 1958. Virsikirjan lisävihkoon 1963. 1. säkeistö. | Sävelmä: William Mason viim. 1797. <https://virsikirja.fi/virsi-498-nyt-kulkee-halki-korpimaan/> > Katsottu 19.10.2020.